

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23895
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	33
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 33

CRYSTAL
TO
CUT

crystal n II स्फटिकः Śvet Up, Yājñ, MBh, etc.

II अच्छः L — अनलोपलः L — अमररत्नम् L,

अमलरत्न — अमलः Bhp — अमलमणि m

अमलरत्नम् L — अर्कः Ved, R 2.94.6 —

अर्करत्नम् m L — कर्पूररत्नम् m L — काचः W

— काचमणि m Hit — कलासः W — गल्वर्कः

Hear 5.115, गल्वर्क Hear 7 — निर्मलोपलः L —

निसुषरत्नम् L — भासुरः L — मणि m (f only L

ई f Sinhās) RV, etc — रकः — रागदा L —
 वसुधर्मिका L — विमलमणि m L — शालिपिष्टम् L
 — शिवप्रियम् L — शुचिमणि m W — कुम्भा (only d)
 — शैलरः L — श्वेता L — सिद्धयः L — सितमणि
 m — सितोपलः L — सुरङ्गः W — सुसारवत् n L
 — सूर्यकान्तः W — स्फटिकमणि m Pral —
 स्फटिकमणिशिला Pral — स्फाटकम् L — स्फाटिकम्
 MAh, R, स्फाटिकोपलः L — स्फा^{टी}टिकः L स्फटिक —

— स्वच्छमणि m L.

aerial crystal स्वस्फटिकः L consisting

of crystal स्फटिकमय mf(ई)n Kād,

Kathās a crystal-gower स्फटिकशिला

मण्डपः, स्फटिकशिलामण्डपम् Ratnāv

crystal-cloud स्फटिकाभ्रः MW a crystal

hall मणिमण्डपः Pañcar, Rudray crystal

mountain स्फटिकशिखरिन् m Bālar,

स्फटिकाचलः L, स्फटिकाद्रि m crystal

palace स्फटिकहर्म्यम् Kathās — स्फटिकसौधः

स्फटिकसौधम् Śis a crystal pillar

स्फटिकस्तम्भः MW a crystal post

मणिस्तम्भः Bhp a crystal rosary

स्फटिकाक्षमालिका Kum crystal stone

स्फटिकाशमन् m W a crystal vessel

स्फटिकपात्रम् Suisse a crystal wall

स्फटिककुड्यम् BHP स्फटिकमिच्छि \pm Kir

glittering like crystal स्फटिकप्रम mfu

MW a hall on crystal pillars

मणिमण्डपः Pañcar, Rudray a house

of crystal स्फटिकमणिगृहम् MW a kind

of crystal (supposed to be formed

in the atmosphere and of two kinds

Sūrya-Kānta and Chandra-Kānta

१७) आकाशस्फटिकः like a crystal

स्फटिकमणिवत् Pral made of blue

crystal नीलकाच mf (आ) n Var Yogay

— सितमणिमय mf (ई) n Megh — स्फटिक

mf (आ or ई) n MBh, Kāv, etc —

स्फटिकमय mf (ई) n Kād, Kathās

rock crystal द्यौतशिलम् L a sort

of crystal रविकान्तः L, सूर्यकान्त

steps formed of crystal माणिसोजनम्

Hario a vessel of crystal काचभाजनम्

yellow crystal पिङ्गस्फटिकः L.

crystalline adj. II स्फटिक ± (आ० ई) Māh.

Kāv, etc — स्फटिकप्रभ Māh.

II माणिसम् ± (ई) Māh, Hario, Kāv, etc —

माणिरत्नमय ± (ई) Māh — स्वच्छ ± (आ) R,

Pāñcat, etc.

cub

I II इअपोला. ~~अच्छूक युवक~~

m Mälätim

the cub of a bear. अच्छूक युवक

m Mälätim an elephant's

cub इअयुवति f a lion's cub

सिंहशानः (Hæiv) सिंहशिशु

(šak) m.

आम. ६४

Cube

n | II अक्षः .

the cube of a cube घनघनः W

the cube (of a number) घनः

Laghu, Sūryas the cube root

घनपदम् W cube root (in arith)

घनमूलम् a kind of small

cube used in games with dice

शारि m MW the square of

a cube वर्गचनम् W.

cube n - $3^3 (= 27)$ त्रिचनः Laghu 1. 13.

the cubical contents of a body

घनफलम्.

cubeb

I II कं ~~को~~ कोलम Bh pr, कड-

~~कोलम~~ कं कोलम L — माधनेपिलम L

— द्वीप: $\frac{pl}{L}$ — द्वीपसम्भन: $\frac{pl}{L}$ —

द्वीप: $\frac{pl}{L}$.

++

अ. १. १८

cubit \approx कर्तिनी L.

acubit in length हस्तमात्र

11W a cubit of the middle

length अस्ति m R / 8.80-8

AV, SBr, etc the 11th cubit

from the top of the

sacrificial post शरणीकः

L the 5 the the 5th

cubit (aratni) from the
 bottom of the sacrificial
 post वेचायनः one cubit

long एकारति मन् 5 Br II

the 7th cubit from the
 bottom of the sacrificial
 post शिवशतमः 1 the

13th cubit (aratni) from

the top of the sacrificial

post वेद्यधितः L eleven

cubits long रक्काशारत्ति

mfn 5 Br four hundred

^h
astar or cubits दत्तुःशतम्

mm Mm 8.237 measure

h cubits दत्तुः in or

(Um 1.82) दत्तुः f. L (geom)

a measure of 4 cubits

एतन्मूलः measuring

seven cubits सप्तहस्तम्

W seventeen cubits in

length सप्तदशरतिम्

5 Br • Three Kāndas in

measure (98 cubits long)

विकाठम् (39) n lot 5-55

Twelve cubits long द्वादशप्रति

in See 5 Br.

cuckold 1. I कुलटापति m W.

cuckoo n कौकः..

being a cuckoo परपुष्पमय mf

(इ) n Hear belonging to a

cuckoo पारभृतीय mfn Mricch

the black cuckoo (koil) गान्धर्वः

L coming from a cuckoo पार-

भृतीय mfn Mricch 'cuckoo's

eye 'पिक्काक्षम' L, रोचनी —

पिकेक्षणा L 'cuckoo's favourite'

पिकरागः, पिकवल्लभः L 'cuckoo's

food' पिकभक्षः L, भूमिजम्बू

'cuckoo's friend' पिकान्धुः m

L, पिकवान्धवः L 'the cuckoo's

greatest feast' परपुष्टमेहोत्सवः L

'cuckoo's joy' पिकानन्दः L a

cuckoo kept for pleasure के (ती) -

3

पिका: Sāh. 'cuckoo note' पिका स्वर।

Sinhās 'cuckoo-shaped' पिका स्त्रीः

L. 'dear to the cuckoo' पिका प्रिया।

L.

a female cuckoo । I पिका

Kathās — परपुष्प Var — पर-

भृतिका Mālav.

I II सुकण्ठी L.

the female of the Indian cuckoo

I I कलकलिका Sāring.

I II कादम्बरी L — कामदूती W

— मदनशालिका L — वनभूषणी L —

वसन्तदूती.

the Indian cuckoo I I पिक: VS,

Kāv, etc — परभृत: Kāv — पर-

पुष्ट: MBh, Kāv, etc.

I II आलि m अलिपकः, अलिभकः

L — कलकपठः L — कलकपठन

m Bālar — कललोभः L —

कलह्वनि m L — कलरवः L —

कलविडः_क Kārand — कलापिन m

L — किडि_करः L, कोकि_कर, कोलु_कर,

किडि_करालः — कुनालिकः L —

कोकि_करकः — कोकजालः L (पिक)

कामजीन म कामजानः L —

कामान्धः L — कातः L — कातापुज

Das — गालु म पु 1.731 —

लाम्राक्ष म (इ) न L — पञ्चथु

म L — परोक्षितः L — परोक्षः

Dual — पोषमित्तु म L — मकरन्दः

L — मत्तः L — मदनपाठकः L —

मदालापिन म L — मदेल्हापिन म

L — मधुकण्ठः L, कोकिल — मधु-

गायनः L — मधुघोषः L — मधुवनः

L — मधुवाच म L — ~~मधुसूत~~

मधुसूतः L — महावीरः L —

मोषयित्नु म L — रत्नकण्ठः Bhp,

Sch, कोकिल — रत्नोद्भवः L —

रत्नोद्भवः L — रवणः L — रवथः

L — (रेम्बिकः Kārand —

लोहिलाक्षः L — कञ्चयः (only)

L) — वनप्रियः Parvat — वसुधः

L — वसन्तद्योषः, वसन्तद्योषिन म

L, वसन्तदूतः only L — वासन्तः

(L) — श्यामः L — सारङ्गः (ifc)

† आ) — सुकण्ठी L — सुधाकण्ठः

L.

the Indian cuckoo (as producing

the 5th note of the scale with

its mouth or throat) ग२-१ ग१ ग२:

↳ the Indian cuckoo (considered

as an incentive to love) क१ ग१ ग१ ग२:

↳ the Indian cuckoo or Kokila

क१ ग१: ↳ a kind of bird (the

female of the Indian cuckoo)

अथवा Var B.S, Pañcat the ~~kol~~

Koil or Indian cuckoo हरि m L

— हारिकण्ठः L — सुलदनः L.

the Kokila or Koil (black or

Indian cuckoo)। I कोकिलः MBh, R,

etc.

I II अचलत्विष m — अन्यथापः

VS.

the kokila or Indian cuckoo

said to leave its eggs in the

nest of the crow) कोकपुष्टः L.

the Kokila or Indian cuckoo

कोकली L. --- कुहूकः Sāh,

कुहूकुरवः, ^{रवः} कुहूकः L. --- दोषमिल

m L. --- दवाडपुष्टः L. --- वलासकः

W.

the male of the Indian cuckoo

उत्तमोक्तिः: MBH, Kāv, etc

consisting entirely of cuckoos

परमूलमय mf (इ) n Kād.

1
Cuculus Indicus । I मः: VS, Kav, etc.

3m 11/11

cucumber n । II ईवरी m L — .

त्रिखम् L — प्रलम्बः Bhpz — राजकोशातकम्

L — सुखाशः L, सुखाशक — स्फोटिनी ।

L .

Common cucumber अल्पप्रमाणकः L

a big cucumber खणः L —

पिटङ्कः L the cucumber

cirbhita गोरक्षकर्की Bhpz 5.6.36

bitter

a kind of cucumber लम्बा सुखे

a kind of cucumber उवसि m

AV 6.14.2 — ऐन्दी Bhr, Car—

ककचिभिरा L — ककरी common

Tandya Br — कदलीक्षता W — गवादनी

(वृ गोरादि) L — गोपालककरी L,

गोपककरीका, गोपाली L, क्षुद्रचिभिरा,

क्षुद्रफला, क्षुद्रेवसि — गारक्षतुम्बी L,

कुम्भतुम्बी — घृणा दुःख — चित्रा L —
 चेतनः L — छर्दपनिका L — जाती L —
 तरुणाभासः Np2 — तिक्तः Np2 — त्रयुक्कीरी L —
 दीर्घफला L — दीर्घवरि m L, डङ्करी —
 नागशुष्की L — प्रमोचनी L — बहुजाती
 L — बृहच्छिम्बी L — भक्ष्यालाबु L,
 राजालाबु — भूतुम्बी L — मधुरालाबुनी L —
 मानधानिका L — मूत्रफला L — मूत्रला L, मूत्रलम्
~~मूत्रफला~~

मृत्युफलः L —

रक्तैवारु m L , राजककटी L —

राजालावू + L — राजिफला, राजिफली

L — राजीवफलः L — रुच्या (only 4)

— रोजनफला L — लताम्बुजम् L — वन्या

— वल्मीकसम्भवा L — वालुङ्कम्

HParis — शक्रचापसमुद्भवा L —

शशाङ्गुलि, शशाङ्गुली L — शाकालावू

m L — शानी L — समष्टिला

L, सम्मष्टीता — सुदीर्घजीवफला L —

सुदीर्घ L — सुधावसा L, त्रपुणी —

सेटु m L — सोमशकला L —

करोली L a kind of small cucumber

पयोली L kind of wild cucumber

चिरतिक्ता Npr — राजपुरी —

बृहत्फला L a large cucumber

सपीतिका L the long cucumber

मलना L a small cucumber

जालः L, Sch — पंजुचामरः (only L)

some cucumbers त्रपुसी सुस

6.47 the sweet cucumber

मधुकर्की L a thick cucumber

मृगादी L.

Cucumis colocynthis अलिमदः,

अलिमदः (महामास) the gourd

Cucumis colocynthis अलिमदः

Sāṅkha Gr. 1. 23; v.l. for अलिम-

दः gana गौरादि Pāṇ. 4. 1. 41.

Cucumis calocynthis (a kind of cucumber)

इवरि m L, इवरि, इवरि, उवरि, एवरि.

161

the creeper *Cucumis colocynthis*

Cucumis Colocynthis खंयवा (कुरी),

इन्द्र वल्ली ८, इन्द्र वाराणिका, इन्द्र वाराणिका

Erigeron

1
752
Cucumis Colomintida ॥ गणकविक्का L —

गनाक्षः, गनाक्षम् L — गवादनी (१ गौरादि) —

चित्रतल्ली L — शक्रभूषणा L.

Cucumis maderaspatanus I II गज -

चिभ्रिटा, गजाचिभ्रिटः L — गवाक्षः,

गवाक्षम L — गोडुम्बिका L —

चिन्ना L — परिपुष्करा L —

पिण्डिका (only L) — बत्साक्षी L.

गोडुम्बिका

Cucumis Sativus । II अल्पप्रमाणकः L

— चित्रफलः L — चेलातः L —

राजालिभिषः , राजलेभिषः L — सुरनाशः

L , सुरनाशकः .

1247 4
Cucumis Usitatissimus । II उचित m

f 6. 14. 2 — अमृतमूलिका L.

the fruit of cucumis ~~Usitatiss-~~

Usitatissimus उचित n

Tandya Bz उचित मूलिका Heat.

अमृतमूलिका

Cucumis utilissimus (a kind of cucumber)

इवर्सि m. L, इवर्सि, इवर्सि, उवर्सि,

एवर्सि — कालिङ्गः L.

a ^{kind} ~~sort~~ of Cucurbita । II कष्टफल L.

a cucurbitaceous plant कोशफल L

पीताघोषा — श्वेड: Car a cucurbitaceous

cucurbitaceous plant (of a very

bad taste) किम्पाक: Bhartr, Markp

a kind of cucurbitaceous plant

क्षुद्रकारिका, क्षुद्रकारनेह्री L — दीर्घपरोक्षिका

L — श्वेडा L कोशातकी various kinds

of cucurbitaceous plants अहमदाबाद L.

Cucurbita Citrulus | II मिहकः L.

मिहक

Cucurbita hispida

I II अ-उ-इ-ए-ओ

Nigh.

अ-उ-इ-ए-ओ

17/10
Cucurbita Lagenaria I II પિડી L -

(ગ મોરારી) .

સિદ્ધિ

Cucurbita Pepo I II आर्या f L

— तैत्तिरीय Npr.

the plant Cucurbita Pepo

कृष्णकला L.

मिथुन

cudgel n | I शक्ति m (L) |

दृश: RV, etc.

I II इति L, इति — करवातिना,

करवातिना L.

cudgel player (offspring of an

outcast Kshatriya) शक्ति: Mn 10.

22, 12.45, MBh 2. 102 a

short cudgel (esp if bound

with iron: कालोत्तरित म. ८.

cudgeling I I मध्यमः MW.

Cuirass \approx I I उरज्छदः R - ^{स्त}उरस्त्रम् ,

उरस्त्राणम् L - कवचः, कवचम् (U. N. 24,

Nir 5.25) gāṇa अर्धचर्दि ŚBr 12.2.2.7,

Kāty Śr 13.3.10, MBh, R, etc - कचुकम्

(इ)म् (यु + आ) Bhp, Ratnān, Kathās.

etc.

I II कूर्पासः L, कूर्पासकः Hcar, Śis 5.3

— तिरस्कारः Kā 17.49 — निचोतकः L.

a cuirass for the front of the body

उदरत्राणम् L having a variegated

cuirass चित्रवर्मन् m MBh

1.5.7 a leather cuirass

वीरंधरः (only L) a sort of cuirass

पेच्छा L.

Cuirassier I II चोत्तकिन् m W.

Cull ut । I विचि, विचिनोति, विचिनुते

TS, SB₂, MB_h .

culminating point ।।I निष्ठा Mn,

Ap, MBh, etc the culminating

point of a planet सुतुङ्गः, L.

culmination ⁿ ।।I अतिभूमि-f.

culpaless. adj । I सूय.

I II सिद्धि Mn, MBh, etc —

सुप्रसिद्ध Vikr, ~~Mat~~ Mālav

सूय ŚrS, Mn, Yājñ, Śuśr, MBh,

etc.

311/1/1

cultivate vb 1I शील caus (cl 10) शील्यति

Āpast, MBh, Kāu, etc.

1II आभूष, आभूषति — उपविश, उपविशति

BhP — उपसेव, उपसेवते chUp, MBh,

MārkaP, etc — कृ cl 2 P. Ā, cl 1 P. Ā,

cl 5 P. Ā, cl 8 P. Ā Yājñ 2.158 — निषेव,

निषेवते (acc) Mn, MBh, etc — भज् cl 1 Ā

rarely P Mn, R, Suśr — सेव cl 1 सेवते

(rarely सेवति) RV, etc.

② to cultivate (a field) क्षेत्रं कृ MN,

Yājñ 2.158.

cultivating

III अभिसेवनम् Susir—

निवेशनम् (ife f आ) R, Kām.

cultivating the soil कृषि f L

cultivation n III कृषि f W.

cultivation (as causing the death

of many beings) प्रमृत्तम् Mn 4.4.5

cultivation of soil कृषिका cāṇ,

cultivation of the soil कृषि f RV,

VS, etc the cultivation of the soil

personified कृषि f SB 11. hand

unfit for cultivation भूमिच्छिद्रम्

Inscr produced by cultivation

फालकृष्ट mfn Kath.

the cultivation of religious

abstraction योगसेवा Bhag, YogatUp

the cultivation of science

विद्यानुसेवनम् W — विद्यानुपासनम् W

cultivation of spiritual knowledge

श्रमयोगः W.

cultivator न. [†] क्षेत्रिकः W,

II क्षेत्राजीवः L.

the cultivator of a field क्ष: L

cultivator of grain धान्याकृत् m

RV 10.94.13 .

a cultivator of the soil II

कृषिक: L — कृषीवतः Mn 9.38, 10.90,

Yājñ, MBh 2.210, etc,

II कीनार: (perhaps कीनाडा) RV

10.106.10 — कीनाडा: RV 4.57.8 VS 30.11,

AV, etc a cultivator (who takes

half the crop ^{for} his labour) अधसीरिन्

mfn Yājñ 1.66 cultivators

(opposed to nomads) चर्षणयः f pl

RV, AV 13.1.38, BhP 10.29.2.

cultivating adj I II चर्षाणि ~~मन्त्र~~ RV,

(AV 7.110.2) MBh 1.726.

cultivating a field क्षेत्रकर Pāṇ

2.21 cultivating ~~406a~~ seagum

लिलकार्षिक Kathās, L 61.7 & 9

cultivating the ground कर्षण

Mn 4.5, MBh, Bhp.

cultivating learning विद्यानुसन्धि

w zealously cultivating

anything आसन्धि Rājat.

cultivated, adj. । II भावित - सुकृतिन्

Kāu, Hit.

one who has cultivated his mind

भावितबुद्धि Sāh.

२II उष्णिम Paṇ 3.3.88, Sch—कृत

Mn 10.114.

cultivated (a plant) ग्राम्य RV 10.90.

४, AV, VS; etc any place or

country very fit for being cultivated

क्षेत्रतम् SB₂ I cultivated

(as plants) कृष्णपत्र्य VS 18.14,

TandyaB₂, BhP 7.12.18, कृष्णपात्र्य

L — कृष्ण Mn 11.144 cultivated

(country) निविष्ट Mn, R, Ragh.

cultivated ground II कृष्णः,

कृष्णम् SB₂ 5.

II कर्मभू \pm L — कर्मन्तः L.

cultivated land 1I क्षेत्रभूमि f w

— क्षेत्रवसुधा R 3.4.17.

1II कर्शनम् [erroneous कर्षण]

MBh 3.10082 — वप्रावनी Dharmas

(as dirty) रजस् n RV a cultivated

soil फालकृष्टः, फालकृष्टम् Mn,

Gaut fruit grown on a

cultivated soil फालकृष्टः Sāṅkhya

Mn, Yājñ growing in villages

(i.e. in cultivated ground) ग्रामजा

Npe grown in cultivated ground

ग्रामजात Mn 6.16 — कृष्टज Mn

11.144 ill-cultivated दुष्कृष्ट AitBe

3.38,

to be cultivated । II साध्य Kau.

to cause to cultivate कृ caus कारयति,

काश्यते Lāty, Yājñ 2.158, MBh, etc.

Culture n | I शिक्षा, शिक्षत्वम् Kāv.

according to the degree of culture

यथाव्युत्पत्तिः Sāh.

cultured adj | I शिक्षितः ŚBr —

व्युत्पत्तिमत् Samk.

Cumtiousness n 1I गीरवम्

Sarvad 2-11 + Kaps 1-89. Sch.

cumin n. II कुञ्जी Bhp६ — जिरणः

L, जरण — दीर्घजिरकः Bhp६ — दृता L —

वाहिसरवः L.

black cumin III नीला L — फारी

L — रुच्या (only L) — शुष्का Car,

शुष्का.

cumin seed III कणा L —

कृष्णसरवी L — जरणः, जरणम् L —

जी
जीरणः L, जीरण — तीव्रगन्धा L —

दीप्यः L — श्वेतः w a kind of cumin

कालाजाजी L — काश्मीरजीरका L —

नीलकणा L — पृथुकृष्णा Bhpe —

ब्रह्मकुशा Bhpe — मनोज्ञा (only L) —

स्थूलकणा L — स्थूलजीरकः L a kind

of cumin seed जारणा L a kind

of white cumin seed कणाद्वा L

large cumin seed तरुणः L —

जीर्ण L small cumin शुद्धजीरः L

— हृद्यगन्धि म, हृद्यगन्धम् L a small

cumin seed सुगन्धम् L .

white-cumin ^{II} ~~II~~ जीरजीरकः L —

श्वेतजीरकः L, ~~white cumin~~ अरण्यजीरः

५०.

white cumin III दीर्घकणा L —

मागधः L - मागधी L - मिलदीप्यः L

— हृद्यम् L.

wild cumin. अरण्यजीरः L—

बृहत्पाणिन् m L - वनजीरः L

white cumin seed दीप्यम् L. a

white kind of cumin seed कणजीरः,

कणजीरकः L wild cumin seed

अरण्यकणा L.

9/20

white cumin । II सित्ताजाजी L.

Cuminum cyminum

। II अजाजि,

अजाजी १/२ .

unning adj I पटु (पटु or पट्टी)

MBh, Kāu, etc — मायिन् RV, AV, ŚvetUp,

etc — नागरिक Pañc.

II अभिदित्सु RV 2.23.10 & 13 —

आह्वति Hariv — कलिङ्ग L — कवि —

क्षेत्रज्ञ L — गुप्तशील f (आ) — चिकित्सु

AV 10.1.1 — जालवत् ŚvetUp 3.1 —

धान्विन् (Vām 5.2.59) L — द्रावक —

धूर्त — धूर्तिक — नागर f (ई) Dhūrtan —

नागरक f (इका) L — पाटविक f (ई) Śiṅ

19.56 — मायावत् RV, R, Bālar —

वक्र f (आ) Kathap, MBh, etc —

शीतगुप्त Kathās — स्थग L .

not cunning अचलुर — अमाय ŚBh,

AitBh cunning creature धूर्तजन्तु

m L. a cunning woman खोटि f

L, (U.L. खोरे) having a

cunning mind प्रपञ्चबुद्धि

Very cunning सुविदग्ध Ratnav.

2I जक्रभावः Prab.

2II दूष्णम् Dhātup.

cunning in दूष्णम् (ifc f आ)

(loc, comp) Mālatim, Daśar, Sāh,

etc own cunning स्वमाया MW

21/11/21
6

cunningness, n III कृत्रिमता Mcarr

Cup pl । I प्रचो Susr̥ — आस्रु

caus आस्रावयति, आस्रवयति Kām.

the application of cupping-glasses

to the skin आचूषणम् Susr̥.

cup n II चषकः, चषकम् (g अर्ध-चादि)

Ragh. 7. 46, Heat 8, Sis 10, etc (ifc t आ

Kathās 21.10) — पात्रिका BkP — पानपात्रम्

Kām, Kāv, Pur — पात्रम् (ifc t आ)

RV, etc.

II कंसः, कंसम् AV 10.10.5, Ait Br, ŚBr,

— कपालकः Heat

etc — कंसकः Pat, — कपालम् (कपालः

L) TS, ŚBr, Suśr, etc — करोटः L —

कसेई करोरि ‡ — कर्परः Pañcat, Kathās,

etc — कांशि m Kauś — काचभाजनम्

L — कोशः, कोशम् L — धिषणा RV —

पात्रटः L — पात्रिकम् — पानम् L —

फलि m Śil — भाण्डकः (Siddh) भाण्डकम्

(Kathās) — भाजनम् MBh, Kāv, etc —

स्थालम् ŚrS.

any cup पाशे Vcar, Rājat a beautiful

cup सुपात्रम् Pañcar HHHH begining

with a cup आग्नेनाग्र mfn Kāth

breaking a cup पात्रभेदः MW contained

in one cup एककपाल mfn AitBr

3.48.2; ŚBr a cup filled from

flowing Soma धाराग्रहः KātyŚr

a cup filled with flowers पुष्पपुटः L

a cup filled with holy water and used

at the consecration of a king पूरुकुम्भः

(ibc t आ) in a cup filled with water

अप्सुषोमः SB३, KātyŚ३ a cup for

taking up the Soma सोमचमसः

Pañcar B३, Ś३S the cup for the

mixed Soma मान्येपात्रम् TS cup -

handed पात्रपाणि m Pa३G३ a cup

made of leaves पू३ः SB३, Mn, MBh,

etc the cup of a yajamāna

यजमानचमसम् AitBr Cup of Men men

मनुष्यपात्रम् TandBr a cup of milk

पयस्कंसः L a cup of Soma सोमग्रहः

TS, SBBr, ĀpŚr — सोमचमसः PañcarBr

ŚrS cup of gods देवपात्रम् Br a cup

(generally of square shape, made of wood

and furnished with handle) चमसः (चमसम्)

9 अर्ध-चोदि चमसो L, Sch) RV, AV, VS,

etc a cup holding water उद-चमसः

SBr, KātyŚr a cup in which any-

thing is wrapped मल्लकः MW a cup

made of leather करपात्री L a cup

of iron पुष्पकम् L a cup used at

the Śrāddha rites पितृपात्रम् W

a cup with dadhi दधिग्रहः Jaim 4.4.8

7
9/7/13

a cup with ether आकाशचमसः L a

drinking cup कुन्तलः (ibe t आ Git

2.15) L a full cup पूर्णपात्रः, पूर्णपात्रम्

SB₂, TB₂, G₂ S₂ S, पूर्णपात्री S₂ ank₂ G₂

— पूर्णकुम्भः (ibe t आ) Mn, Ragh

a full cup, esp. a cup full of water

पूर्णकुम्भः (ibe t आ) Mn, Ragh, अपाम्

पूर्णकुम्भः a kind of cup कटोरः, कटोरा

a kind of cup made of leaf folded

पत्रपुटः , पत्रपुटम् R, Ragh, पत्रपुरिका

Cāṇ an oblation offered in five cups

पञ्चकपालः ŚBṛ, ŚrS a shallow cup

शरावः , शरावम् (१ अर्ध-चौदि) GṛŚrS,

Mn, MBh, etc the shallow cup to

belonging to a religious mendicant

वेदलम् MW a shallow cup of rice

ग्रीहिशरावम् Hir a silver cup

रजतपात्रम् AV, Rājat, रजतभाजनम्

Sussr a small cup for the Vais

Vaisvadevas शुक्लकवैश्वदेवः MaitrS

A sort of cup made of a leaf doubled

पत्रपुरिका Can a sort of cup प्रणीता

L a sort of cup made of wood and iron

वातर्द्धि m L to become a cup

10
97/6

चषकाय Nom चषकायते Nalac five

cups collectively पञ्चपात्रम् L forming

part of an oblation offered in five cups

पञ्चकपाल mf (3)n Pān 1.80, Pat

offered in five cups पञ्चकपाल mf (3)n

SB₂, S₂S prepared in five cups

पञ्चकपाल mf (3)n SB₂, S₂S relating

to an oblation offered in five cups

पाञ्चकपाल mf ($\frac{1}{2}$) n Pāṇ 4.1.88, Pat.

a cupful (as a measure of capacity

properly 256 handfuls of rice) पूर्णपात्रः,

पूर्णपात्रम् ऽB३, T B३, G३S३S, पूर्णपात्री,

SāṅkhG३ a cup-ful एककपाल mf

AitB३ 3.48.2, ऽB३.

Cup board = I II अन्नकोष्ठकः — कोशः

RV 6.47.23, AV 19.72.1, SB2, कोशम् L.

the contents of a cup-board कोशयी

RV 6.42.22 a sort of cupboard

made of canes पिटः, पिटम् W.

cupidity = I लोभता, लोभत्वम्

Kāu, Pur, Suśe — प्रलोभः w —

लोभता, लोभत्वम् Kāu, Sāh, Suśe .

II ग्राहः L — लोभः Mn, MBh, etc —

वित्तेहा MBh, वित्तेषणा ŚBh — सङ्गः

(itc & आ or ई) Mn, MBh, etc .

absence of cupidity अलोभः Hit .

cupidinous III कर्मितु mtn Naish .

Cupola n । I अण्डम् (also अण्डः L)

VarBrS.

II भ्रमणम् AgP :

furnished with cupolas

सगुडशृङ्गक mb (इका) n MBh

a golden cupola हेमकलशः Inscr

a part of a cupola अधःपद्मम्

(in architecture) . .

Cur n I II धन m RV, etc.

cur like धवत् MW currish

fellow धनरु MW.

to curl ७६ II यन्त्र् ८१ 10 यन्नयति, ८१ । यन्त्राते

Ṭhātup — निग्रह्, निगृह्णाति, निगृह्णीते Mn,

MAh, etc — संयम्, संयच्छति (rarely ३)

RV, etc — नियम् ^य ८२ नियमते MAh, Kāṣ,

etc.

II उद्यम्, उद्यच्छति — यम् ८१ । यच्छति (Ved

also यच्छते and Ved ep यमाते, यमते) RV, etc

— संह, संहति, संहते MAh, Kāṣ, etc — संनिग्रह्,

संनिगृह्णाति MAh — समुद्यम्, समुद्यच्छति MAh

— सम्प्रसह्, सम्प्रसहति MAh.

curb ⁿ II यमः RV 5.61.2.

curbing ⁿ II संगृहीति f Vās.

The act of curbing II संयमनम् VP — यमः

BhP.

The curbing of horses हयसंग्रहणम् MAh.

What curbs संयमिन् mf n W who curbs

सुयन् संयमिन् मफु W.

curbing ^{adj} || II यमिन्.

curbing well (as reins) सुयन् RV.

curbed adj || I यन्त्रित MBh, Kāv, etc —

नियत Mn, MBh, etc. .

to be curbed || II यम्य मफु Pāṇ 3.1.100 —

स्थाप्य मफु MBh.

Curculigo orchoides I I मुसली L -

लालमूतिका सुंर म. 7. 16, लालमूली Npr.

+ II खलिनी ५ L - हुनाका L -

तालिका L - ताली L - तीर्णपदी L -

दीर्घकन्दिका L, मुणली - लतापर्णी

Dhanu — हेमपुष्पी.

the plant Curculigo orchoides

अल्पपत्री L.

9726

the plant *Curculigo archioides*

lin

I II

अशोघोरी L

Curcuma = I I कृमिघना, त्रिमिघना

Bhpz.

III जटालः L.

Curcuma (of 2 species) निशा

suir a kind of curcuma

कर्बूरकः L — कल्पकः L —

कामवली — कुसुम्भता Npz —

गन्धनिशा L — गन्धपन्ता, गन्धपत्त्रिका

L, गन्धपत्नी — गन्धपीता L —

गन्धाद्या L — तवक्षीरी Npr —

दारुनिशा Car — दुग्धपृच्छी, दुग्धपेया

L — दूर्यम् L, शरी — पलाशाङ्गा,

पलाशान्ता L — वनजा (only L)

— वन्या — सुपाकिनी L — दिष्टः L

स्थिररङ्गा W — स्थिररागा L —

स्थूलांशा L — क्षूद्रचिर्भित्ता L

a fragrant wood (a kind of

Curcuma from the root of which

a yellow dye is prepared)

कान्तिदायकम्

a wild kind

of Curcuminis

क्षत्रियवरा L.

Curcuma amada

I II कपूर हरिद्रा

Curcuma ambaldi | II कर्बुरः L —

कर्बुरः L — गन्धपलाशी, गन्धा L —

गन्धमूला, गन्धमूली, गन्धमूलकः, गन्धमूलिका

L — गन्धशरी, गन्धवधू † L — गन्धोली,

गन्धोली † L — जीमूतमूलम् L —

दुर्लभः L .

Cureuma Aromatica | I दावी Susr

रजनीद्वयम् Susr.

| II कदम्बकः — कामवली (दारुहरिद्रा)

— द्वितीयाभा L — पचम्पचा Bkpr,

v. l. पचम्पचा L — पर्जन्यः, पर्जनी L

— पीतकम् (only L), पीतकद्रुमः L

पीतद्रु, पीतदारु म L — पीता L

शमिरः L — हरिद्रा द्वयम् — हरिद्रु म L

हेमकान्ति I L.

the plant Curcuma Aromatica I I

अरुण्यरजनी L, अरुण्यहृदी Bhpr.

I II कामिनी L.

dealing in Curcuma Aromatica

हरिद्रुम म्फु ग तिमरादि.

a kind of collyrium extracted

from Curcuma aromatica or

xanthorrhiza । II दार्वी सुस्त्र, दार्विका

L, दार्विकाशोद्धवम् L³

Curcuma Cedoaria I II पृथुपलाशिका L,

शनी, पलाशिक.

अनिरुद्ध

Curcuma longa | I हरिद्रा Kaus, MB, ,

suṣṛ, etc — निशा सुṣṛ — पीता L —

रजनी सुṣṛ — मङ्गल्या L — शर्वरी L

— सुपुष्पम् (only L) — हरिद्राद्वयम्.

turmeric (Curcuma longa)

| II उमा Car.

Curcuma Reclinata । I आम्रगन्धि हरिद्रा

Bhpz, आम्रनिहा L.

21/1/2014

Curcuma Xanthorrhiza | I पचयचा

Bhps v.l. पचयचा -- दावी Suse. + + +

~~ककडिनी~~

I II ककडिनी L -- द्वितीयाभा L

पजन्यः, पजनी L.

a collyrium made from the

juice of Curcuma Xanthorrhiza

रसगर्भम् Bhps a kind of

turmeric (Curcuma

Xanthorrhiza) कोडीयकः, ~~कोडी-~~

कोडीयकम् L the plant Curcuma

xanthorrhiza कोडी L — कोडीयकः

L.

Signature

9740

Curcuma Zanthorshizza I II ~~am~~

am 1011 21 20 11.

am 1011 21 20 11.

Curcuma Zedoaria | I द्राविड: Bhpr,

द्राविडभूतिक: , द्राविडक: L — निशा

Suss — लापसी Npr.

| II काश: L — लवक्षरी पुष्पत्रिका —

लिककन्दका , लिक्ककन्दिका L — पलाश:

L — पलाशक: L — बङ्गान्था L

सुगन्धा L — सुगन्धिमूला L —

सुभद्रा — हिमोद्धवा L.

the plant Curcuma Zedoaria | I

शरीर f L, शरीर Suse (often
written शरी) - - अविषा.

अविषा

Curcuma Zerumbet I II कचोरः Nigh

— कपूरकः L — कबूरः L —

कबूरः L — गन्धपलाशी, गन्धा L —

गन्धमूला, गन्धमूली, गन्धमूलकः, गन्ध-

मूलिका L — गन्धशायी, गन्धनाधू f

L — गन्धोत्ति, गन्धोत्ती f L —

जीमूतमूलम् L — दुर्लभः L —

पिञ्जलम् — भूलीकः, भूलीकम् L

मरुतकः (only L) — बधू f L —

वेधमुरव्यः, वेधमुरव्यकः L — सुनाकुलः,

सुनाकुलः L —, सुम्पकुण्डः L —

हरिद्राभः L.

the plant Curcuma Zerumbet —

Roxb. I अमरहरिद्रा.

I II कोलयः, कोलयकः (v.l. कोलयक)

— अमरनिद्रा.

काराधर

Curd n I II आमिक्षा AV 10.9.13, TS,

YS, ŚBr, etc — तक्रपिण्डः Bhpr 5.13.30

— क्षीरशरः L, क्षीरशरा Gul, क्षीरशाकम्

Bhpr — दधिघनः Pāṇ 3.3.77, Kāś, L

दधिपिण्डः Gul — वाजिनम् ~~city~~ Sch

— शण्डः L — सारः, सारम् (पुं + आ) L

— स्थूलम् L.

Curds (made by mixing sour

with hot sweet milk) पयस्या

TS, Br, Srs curds mixed

with milk क्षीरसंतानिका L

curds with sugar and spice

मार्जितः (मार्जिता) L curds with

sugar and spice रसिका L

curds mixed with sugar and

spices विधुरा L - curds mixed

रसात्ता MBh, Hariv, R curds of

two-milk whey वाजिनम् W

meal mixed with curds फाणि

३ करम्भ L.

sour curds । I विरत्तम् L, दधि.

। II अम्लम् Suṣṛ - मङ्गल्यम् L-

ससार mfn. Suṣṛ the thick

middle part of curds सेव्यम् L

the thick part of sour-curd

बुसम् W the thin upper part
of curd अग्रद्रवसंहति † L.

curdling (as blood) • अवगाढ म्भ

Susr.

curdled butter पृषदाज्यम् RV,

TS, Bz, Gr. Srs self-curdled

स्वयंमूर्त् म्भ TS slightly

curdled milk शरः ApSr, Car

(V.L. सर) with curdled butter

सपृणदाज्य mbn Katy Sr.

to be curdled in boiled milk

शृलातद्वय mbn TS, ApSr.

to cure ७६ II चित् desid चिकित्सति Katy Śr.

25, MBh 1.12, Sūśr, Pañcat, Bhartṛ —

साध् caus साधयति Sūśr — मिषज्य Nom

मिषज्याते (३ कण्वादि) RV, etc.

III चित् caus च desid मित्रय 4.4.6f —

पच् caus पाचयति, पाचयते Sūśr — मिषन्

only 3.39.12 मिषन्ति RV 3.68.2.

to cure (a disease) प्रतिकृ, प्रातिकरोति,

प्रतिकुरुते Suśr — या Cure आपयति

Suśr to cure (sickness) व्यपोह, व्यपोहति

(cp also व्यपोहते) Suśr one who

pretends to cure snake-bites विषाग्निषन्

m L.

Cure n II साधनम् (life \pm आ) Suśr, MBh, etc

— विषज्या Śāntikha — उपचरः Suśr.

II क्रिया (Pāṇ 3.3.100) Suśr — निग्राहः Suśr

— निष्कृतिः ‡ RV — प्रतिक्रमेन् n Car —

प्रतिसमाधानम् W — यापनम्, यापना Car —

योगः सुसिद्ध — समुत्थानम् (ifc ‡ आ) Mn,

Yājñ.

body cure कायचिकित्सा सुसिद्ध कायशुद्धि

‡ VP cure by सिद्धि ‡ (comp) Yājñ

cure of a disease of the ear

कर्णरोगप्रतिषेधः the cure of a kind of

fever called Samdhiga संधिगंचिकित्सा

Bhpr The cure of any morbid affection

of the wind वातव्याधिचिकित्सा,

वातव्याधिनिदानम् MW Cure of disease

रोगशान्ति f W — शमः W Cure of

poisons by charms विषनिष्ठा ऋषिः

Cure of sores शोणचिकित्सा The cure of

the disease Virarpa विरपचिकित्सा MW

cure of windy disorders वायुनिग्रह

1. W. difficult cure दुर्निवृत्तम् 2. 14.

7.1.5 difficult of cure दुरुपचार मूत्र

Swiss, दुरुपचार मूत्र पित्त, etc

Impossibility of cure साध्याभावाः 111

Through whom cure is sure सुनिश्चित

in Malau.

Curing in II कफप्रतिकृता.

washing off the mud (instead of

avoiding it, i.e. of curing a disease

instead of preventing it) ^{मः} पडः प्रक्षालनन्या

A.

curing adj II प्रशमन MBh, Hariv, Suse

— भेषज † (२) RV, AV, HitBr.

II भिषज् RV, etc — शाम MW — संश्लेषण Suse.

curing (as an injection) यापन Car

Curing disease रोगहृत् & Curing

disorders arising from wind अनेलापह,

अनेलघ्न, अनेलहन्, अनेलहृत् Curing

Poison by Charms विषापत्रादेन्

Curing the lower part of the body

अधोभागदोषहर Curing windy disorders

वायुघ्न & a magical formula curing

Poison विषापत्रादिना अनेलहृत्.

Curable adj. I चिकित्स्य Pān 5.2.92,

Yājñ 2.140, MBh 12.418 - चिकित्सनीय

Jātaka.

Curable (as a disease) प्रत्याख्येय Car

Curable by गम्य (gen) Bhartṛ 1.88.

Curableness adj. I साध्यता - साध्यत्वम् Suśr.

Curative adj. I रोगहर Suśr, Var. 1.88 रोगहारिन्

† (इमी) L - रोगान्तक.

II अनामयित् RV 10.137.7 - भेषज्य + (आ) TS.

having curative properties शाम MW.

curativeness adj. II भेषजता Pañcat 62.

II भेषज्यम् VS.

Cured adj. II चिकित्सित W - सिद्ध Pañcat

— शमित W.

II उपक्रान्त Jās, Guṣṭ, etc — उपपादित —

भिषज्यित ŚBr — भेषजकृत ChUp — संसिद्ध

MBh, Kathas — समुत्थित IV.

cured (as a disease) आपित Suśr.

cured of fever वेगतज्वर not easily

cured सूपचर Suśr.

(esp) to be cured II सिध् cl 4 (Thātup)

26.83), सिध्याते (ep also सिध्यते) Suśr, BhP.

to be cured II साध्य Suśr, MBh, Kathas

II प्रतिनतव्य Suśr — प्रत्याख्येय Car — मुखाय

Car.

not to be cured निरुपक्रम Car

to be cured (as a disease) आप्य Susr

आप्यत्वन्.

difficult to be cured II दूःसाध्य Hariv

16132 — दुश्चिकित्स BHP 4.30.38, दुश्चिकित्सन्,

दुश्चिकित्स्य Susr, Car.

II दुःसाध्य Susr.

easy to be cured सुलसाध्य सुख

very difficult to be cured सुदुर्लभादिना

Diff to be cured by fasting उद्वेग कर.

curious adj 1I आश्चर्य KathUp, Prab, Sak,

Ragh — चित्रम् (with यदि [Sak 3. 9.] or

यद् [Hariv 90627, Sak, Kathās 18. 359] or fut

[Pān 3.3.1504].

1II अनाचार Kauś — इक्षेय RV 9.77.3.

new i.e. curious नूतन † (आ) Bālar

7-69, Hit 2. $\frac{168}{169}$.

2 I कुतूहलिन् Mn 4.63, etc — कौतूहलपर

कौतूहलान्वित MārkP.

2 II कुतुकिन् Prasannar, कुतुकिन् Naish

2.35 — कुतूहलवत् Mālav — बुभुक्षु

Naish.

becoming curious संजातकौतुक MW.

curiosity n II कुतूहलम् Sāh, etc —

कौतूहलम् MBh, R, etc — कौतुकम्

Pañcat, Kathās (ibc f आ) etc.

I II कुडयम् L — कुतुकम् (gana यवादि)

Rājat 8. 1613 — कौतुकिता Naish 5. 13,

कौतुकिभावः Naish 5. 60 — कौतूहल्यम्

वु ब्राह्मणादि — कौतूहलता R 7. 76. 35

— श्रद्धा Kathās.

anything causing curiosity कौतूहलम्

Megh 48 — कौतुकम् Pañcat, Kathās,

Vet being full of curiosity (as youth)

कौतुकमय mfn Kād curiosity about

बुभुत्सा (acc or comp) Bhp, Yājñ,

Śch, बुभुत्सितम् Bhp exciting

curiosity कुतूहलकृत् ~~is~~ mfn

Hear full of curiosity सकुतूहल

mfn Kathās full of & curiosity in

any thing कौतुकिन् mfn Kathās 54.

52, Sāh, Prasanna having curiosity

roused संजातकौतुक mfn MW

having no curiosity ~~निष्क~~ निष्कृतूल

mfn L out of curiosity कौतुकात्

abl Kathās, Hit showing no curiosity

विकौतुक mfn Siś wanton curiosity

क्रिडाकौतुकम् Kathās 18.153 what

excites curiosity कुतूलम् Pañcat

with curiosity सकौतूलम्
सकौतुकम् Sek (~~सकौतुकम्~~)

(in dram) words exciting curiosity

परिभाषणा Sāh.

curl n 1 I अलकः, अलकम् (यु. १ आ)

Ragh, etc.

1 II आवर्तः R, S, etc — झलरी L

— झलरी L — शिखण्डकः MW.

after the form of a curl

स्तुकासर्गम् SB2 a curl of

hair आवर्तकः a curl of

hair (especially on the fore-

head) कुरुतः L a curl of hair

on horse's chest हृदावर्तः L

curl of hair on the chest of

a horse श्रीवृक्षक sch on Sis

a curl on a horse's breast

शुक्ति of Sis a curl on the

forehead रुद्रा (भ्रमरक), शिखी,

ताद्य, अवध, तूतिका, तुतिका —

भ्रमराङ्कम्, भ्रमरक mn L having
a curl of hair on the chest
and head (as a horse)

वक्रावातः mn L a hind
 curl अवटः a horse hav-
 ing a curl on his coal

वक्रावातः on L a horse
 having the curl of hair

on his breast (resembling

that of a man) शीतलरत्नक

on L a kind of curl on the

coat (of a horse) शीतलरत्नक

marked with a curl of

hair (as a horse) शीतलरत्नक

marked with a

curl of hair on the breast

(as a hara) सश्रीवृक्ष mfn kathās

a particular curl of hair

on the breast of divine beings

श्रीवत्सः MBh, kav, etc a

particular curl of hair

or Vishnu

on the breast of Krishna

श्रीवत्सः MBh, kav, etc a sort

of curl on the right side

of a horse's neck (regarded
as an auspicious mark आर्द्रम्

(L) thick curl of hair (esp
between the horns of a bull)

शुक्ल RV, AV, SB, having a
hundred curls (on the head:

said of Siva) शतवर्त mfn

MBh having a thousand

curls of hair सहस्रसुत

मृ(आ)न AV having curls

(as hair) वनीभूत मृ(आ)न R (B)

a horse having curls of

hair on various parts of

his body (considered as

as a lucky mark) आवर्तिन

on a multitude of curls

अथ कुरुक्षेत्रे BHP with curls of
hair on their necks सदेवमाणे
मfn Vas.

curly adj 1 II kāth.

curly (as hair) अथ ~~मfn~~ (371)

RV, etc curly at the end

(as hair) वेदित्ताग ~~मfn~~ MBh

curly hair अथैरः — अथैरिकम्

curly haired वक्रचिन् ~~म~~

Pāṇcad curly tailed वक्र-

पुच्छः, वक्रपुच्छिकः, वक्रकाशुः,

वक्रवाहिनि m. l. having the hair

~~of~~ Curly (one of the so minor

marks of a Buddha) गुडकेशता

Dharmas 84. curliness of the

hair कौटिल्यम् Pāṇ 3.1.23,

Pañcat.

Curl ७६ 1 I अञ्च ८ 1 अञ्चति,

अञ्चते — कुञ्च caus कुञ्चयति

Common on Un 4.117 — भङ्गुरय Nom

भङ्गुरयति (trans) Sāh.

1 II कुर ८ 1 कुरति Dhātup 28.73

Nir 6.30.

curling of the hair (अञ्च: W,

रोमाञ्च — -ज-चरीक L a lock
of hair that curls backwards
(especially on a horse consi-
dered luck) आवर्तः R, Sis, etc.

curling adj 1 I जलयेत kād, Mālatim.

curled adj 1 I कुण्डलीकृत NaI, Sūr,

कुण्डलीभूत BHP — कुरिल ~~mf~~ (3M)

kātyśr, MBh, etc — इति ~~mf~~ (3M) kār,

kathās — चक्र L — अञ्चित —

कुञ्चित MBh, Śwśr, BhP.

1 II चक्र f (आ) AV, etc — वलीभृत्

R (B) — वलीभृत् Ragh — विकुञ्चित

MBh, kāv.

1I
curled (as hair) / भङ्गिभृत्,

भङ्गिभृत् MBh.

1 II उराक Ragh, etc — उर्मिभृत्

MBh -- आकुञ्चित MBh, 13.882

curled hair वृजिनः (fig)

curled hair वल्लरि, वल्लरी ः

a little curled आकुञ्चित kād

not curled (as hair) वक्रतर

Ragh a woman with curled

hair अरातकेशी Ragh.

curlene \approx II कुञ्जः VS 24.22.231,

Maitra, Ap. X ~~अलिजागर~~

III कलिकः w - कुञ्ज \approx VS 19.73,

Tāndyabr 13, Bhatt - भूकानः.

The black curlene अलिजागरः.

(horses) the flanks of which are

similar to the wings of a curlene

II
क्रोञ्चपक्ष \approx R5.12.35-

curlew's food शोऽद्यादनाम् Car 1.27

curlew like शोऽद्य मत्न MBh

6

5.51.1 the female curlew शोऽद्या

comm on L, शोऽद्यीर - शोऽद्या L

a kind of curlew दीर्घग्रीवः L -

शोऽद्यः TS 5, Ap 1.17.36, Mn, etc.

current adj iI प्रचलित W — प्रचरित

Car, Sch — व्यावहारिक f(इ) Mn, MBh,

etc — कट Kāu, Sūh.

III प्रचल W.

not current अप्रसिद्ध being

current प्रचलनम् W — प्रचरणम् W,

प्रचलित W current among the

people लोकसिद्ध Sarvad current

in every-day life सांस्कृतिक

f(2) Lāty, 3ch current moment

आपातः Kiz a current of air

प्रवातम् TS, etc the current of

nu-
nutrimēt in the body. सोतरम् ॥

सोतरम् (ifc) the current of the

Ganges गङ्गाद्यः w a current

(of water, tears, etc) वीतः AV, SuetUP,

MBh, etc a current of water

उदधारा — जलप्रावाहः Subh —

अमृतस्रावः Sūryas — धारा — अभ्युवेगः

BhP current usage (esp of speech)

रुद्धि f Nyāyam, Rājat current

year इवावसरः, इयुनवसरः, इद्ववसरः

generally current वैभूतिक मfn

Mahāvya the period of a current

day from dawn to dark अद्यतनः

rendered current अवतारित मधु

Rājat to render current अवतृ

caus अवतारयति.

to be current III गोचरय nom

गोचरयति Yājñ 2.96 $\frac{a}{b}$ — भ्रम् cl 1

भ्रमति (ep also भ्रमते) and cl 4 भ्राम्यति,

भ्राम्यति Daś.

to be current (as a story) प्रचर

प्रचरति (ep also प्रचरते) R, Var to

become current (as a story) प्रचर,

प्रचरति (ep also प्रचरते) R, Var.

currency n. I प्रचरः, प्रचारः W —

अनुसारः — प्रवृत्ति f. Kātyāṣṭh, Pāṇ, Sch.

II प्राचुर्यम् Samk, Rājāt.

giving currency to an expression

ध्वनि-प्रस्थानम् Sāh word

currency लोकप्रत्ययः Kātyāy.

current २I प्रवाहः (ifc f आ) —

अम्बुरयः R 2.63.43 — रयः MBh, Kāu,

etc.

२II अम्बुपद्मति f, आम्बुपातः L —

मन्दाकम् — रीति f RV — रेतस् २ RV,

AV — ^आलङ्गा (only L) — बाहः Kathās

वाहता L - वाहिता cat - वेणी L -

वेला MaitrUp, MBh, etc - सलिलरयः W.

according to the current अनुकूल

mf (आ) n AV a bed placed in the

middle of a current of air

प्रवातशयनम् Mālaw.

the current of a river I. स्रोतस्

n RV, etc, स्रोतस् (itc) - नदीरयः

mw, नदीवेगः w.

।II कूलंकषम् w - नदीवेग w -

पत्रसंस्कारः L - पयोरयः Sāring P -

पात्रसंस्कारः L - पुरोरि m w a

downward current अधः प्रवाहः

having a rapid current शीघ्रस्रोतम्

mfn R having a strong current

महोद्य mf (आ) n Kāthās having

the current of nutriment

upward उस्त्रोतस् mtm Bhp

having the current upwards

उध्वस्त्रोतस् in MarkP in the

direction of the current of a river

अनुस्त्रोतस् mtm Āplṛ like the

current of the Gaddālikā river

गङ्गातिकाद्रावाहण instr Sāh 6.212 $\frac{9}{b}$

possessing a current स्रोतस्वान्

mfn principal current

मूलस्रोतस् n Rajat rapidity of a

current स्रोतोच्चः MW a strong

current of water क्षातिः MBh

having strong currents महावत्

mfn MBh.

curry vb III मृक्ष् cl 1 मृक्षति, मृक्षति

RV 8.74.13.

to curry (e.g. a horse) मृज् cl 2

माषि (ved also मृष्टे and cl 6 मृजति,

मृजते) RV to curry (e.g. an animal)

मृज् cl 2 माषि (ved also मृष्टे cl 6

मृजति, मृजते) RV .

a curry comb I अवमार्जिन्म्

9795
2.

[Gmn Transl] RV 1.163.5 (prob)

शुद्ध: KV 8.66.3

curse vb I शप् ल 1.4 शपति, शपते,

शप्यति, शप्यते (mostly P. with acc)

RV, etc — अभिशप् P MBh, etc —

धिक्षृ MBh, R, etc.

III अनुव्याहृ SBh, etc — अनुशप् MBh —

अभिषज्, अभिषजाते (Pām. 8.3.65; Sch)

— आक्रुश्, आक्रोशति TS, SBh, etc —

उपवद्, उपवदति AV 15.2.1, TBh, AitBh

2.31.5, Sāṅkhya Bh, Lāty — परिशप्,

परिशपति, परिशपते Tāṇḍya Bh — संशप्,

संशपति, संशपते MBh.

III. विङ् ॥ 1 वेति Dhātup 9.30 u.l.

to curse in return प्रतिशप्,

प्रतिशपति (with acc or gen) R, Bhp

to curse mentally अपश्ये MBh, etc

to curse one's self शप् ॥ 1.4 शपते

शप्यते RV, etc.

curse n. II शपः (itc f आ) MBh, Kāv,

etc — अभिशपः Nir, etc — शपः L (and

शपथम् f अधर्चादि itc f आ) शपथः RV, etc.

1II अनुव्याहृतम् MBh — अभिशस्ति f RV, AV

— अभीषङ्गः L — अशस्ति f RV 6.68.6 —

अभीषङ्गः (itc f आ Ragh 14.77) MBh —

दुराशपः L — दुरिष्टम् — पराशस् f TS, AV

परिग्रहः L — भर्त्सनम् (or आ f) Kathās,

Sāh — शंसः RV — शपनम् AV — शप्तिम्

TBz, Kāth.

arising from a curse शपज म् W

being under a curse शापता Kāt

a curse in return प्रतिशापः MBh

Kād, Pur the curse of a Brāhman

ब्रह्मण्डः Pur, Rājat (Ud. ब्राह्मण्ड)

curse
curse of Daksha दक्षशापः the curse

of the gods देवैर्नरम् AV curse

pronounced by a relative जातिशंसः

AV 2.10.1 ff, 9.4.15 a curse uttered

by one's relatives सजातशंसः TB

deliverance from a curse शापमुक्ति

† Kathās, शापमेक्षिः MBh depending

on a curse शापस्य mfn RV the

end of a curse शापान्तः Megh,

शापावसानम् MW freed from a

curse विशाप mfn BkP—शापमुक्त

mfn W labouring under a curse

शापभाज् mfn VP Pronouncing a

curse अभिशापनम् L seized by a

curse शापग्रस्त mfn W, शापपरिद्वत,

शापसमायुक्त mfn R suffering from

a curse शापग्रस्त म० W,

शापपरिहित, शापसमायुक्त म० R

to pronounce a curse on anyone

शापम् (with क्, दा, प्रयम्, न्यस्, विस्तृज्,

आदिश्) (dat, gen, loc, acc with

प्राते) to utter a curse on any one

शापम् (with क्, दा, प्रयम्, न्यस्, विस्तृज्,

आदिश्) (dat, gen, loc, acc with प्राति)

the utterance of a curse

शापोत्सर्गः MBh — शापप्रदानम् VP

uttering of a curse शापसाक्षिः R —

शापप्रद mfn MW one whose curses

are fulfilled सत्यशापय mfn MBh.

cursing III परिहाप्तम् TāndBr,

परिहाप्तः W — अनुव्याहारः Katy Śr.

(a sin) consisting in cursing

शपथ mtn RV inclined to cursing

शपनतर mtn SBr screening for

cursing अभिचरणेक mt(ई)n Katyā

अभिचारिक mt(ई)n.

curser n I शपत् m AV.

III - शपथेर्यः AV.

a curser (generally personified)

अशस्ति RV, AV. VS wasting

curses अशस्तिहन् मप RV one

who curses अभिशस्ति f RV, AV.

cursing adj । III अनुव्याहारिन् SBd—

अशस् RV 2.34.9 & 4.4.15.

not cursing अशप्त AV 6.37.3 &

7.59.1.

curse adj । I शप्त Suparn, MBh, etc

— अभिशप्त MBh, Hariv, etc — हतक f (इको)

Mrech, Mudr, etc.

III अभिषक्त - अवशप्त MBh 13, 7221 -

शापित R 7.55.21 - संशप्त Kad.

curled by Brahmanas द्विजशप्त: L

curled by destiny ॥ देवहन्तक Amar

curled by relations अन्धुरक्ष L

curled destiny देवहन्तकम् Ratn 4. ०

a curled heart हतहृदयम् Sānti's

one who has cursed भंशाप्तवत्,

Kathās.

to be cursed II शप्य म्फु Pāṇ 3.1.98,

Sch. 3

Cursive Reading / I तुरायणम् लिख.

Curtail ub1I हस् caus हासयाति Godh, Mn,

etc.

1 II आमि, आमी, ~~आमि~~ आमिजाति RV.

Curtailed adj1I हसिती Bha., BLP.

1 अवरोपित BLP.

a curtain n II तिरस्करणि † R 2.15.201 ७ ६

तिरस्करिन्, तिरस्करिणी Mālav 2.1 & 11, Kum
1.4, Hcar, etc, तिरस्करिणी L, Sch.

II काण्डुपटः Das, Kāṇḍ 2.12.14, काण्डुपटी L,

काण्डुपटकः Siṣ — काण्डुनक्षत्रम् Caurep —

चक्षुरिः L — चक्षुरिश्चा Hcar (७ ६ पक्षिस्त्रम्)

— प्रतिसौरा L.

a bud-curtain चतुष्का L not separated

by a curtain अपरान्तर मफु (७ ६

अपरान्तर ७ ७) ६.

2I जवनी ६, जवनीका Hariv 4648, जिं 4.

54, BHP.

2II जावनीका HParis 9.45, जवनीका - यवनी

६, जवनी.

The curtain of a stage परी ६ printed

curtain चित्रजवनीका Malatim with a

loss of the curtain, precipitate
entrance on the stage (indicating
hurry and agitation) अपरोक्षपेन
curtains (esp mosquito curtains)

नीशारः ८.

curve ub I अञ्च् ८ 1 अञ्चति, अञ्चते —

- कुञ्च् ८ 1 कुञ्चति 5 use.

III आञ्च् AV 11.10.16.

IV कुट् ८ 6 कुरति Dhātup 28.73, N. 2

6.30 — कुञ्च्, कुञ्चति Dhātup 7.4 —

कुण् ८ 6 कृणोति Dhātup 28.42 — भुज् ८ 6 (Dhātup

28.124) भुजति.

to curve (a bow) - वक्रोक्तं Kum 3.70

Balar 5.3, Kural 475.

curve n II वकीभावः W - अपनामः ~~Sulbas~~

Sulbas.

III अङ्कः - अङ्कस् n RV 4.40.4 - अभिगाः

MBK, R, etc - कुरि, कुरी f - धनुर्मार्गः L

— व्यञ्जन m (ई) m RV, AV - भञ्जि f,

भञ्जि Dhātvas - भुजः (itc f भा) —

भुजा ~~shP~~.

any curve भागः RV, etc the

curve of the breast स्तनाभागः W

a great curve महाभागः MW to

move in a curve अङ्क ८१, अङ्कते

L, अङ्क ८१० अङ्कयति L moving

in a curve धन्वन्तरी m Kau's

74, Mn 3.85, MBh 13. 4662

furnished with curves भागवत्

mtu R, भोगिन् mtu R, BhP, etc

going in curves भुजगः MBh, Kāu,

etc.

curving n II वक्रिकरणम् W — अवकुञ्चनम्

Susr.

1II आभोगः MBh, R, etc — कुञ्चनम् —

कोकः W.

act of curving अञ्चनम् curving

(as of a stalk) कुङ्कुलीकरणम् Tattvas

curving the fingers (in scorn)

अङ्गुलीभिः MatsyaP.

curvature n II लक्ष्मीवः Ping, Sch-

कोटिल्यम् Pan 3.1.23, Paricat.

III कुटि, कुटी f — कोटः w — जिह्मत्तम्,

जिह्मता w — नति f w — लक्ष्मीम्

Kau, लक्ष्मीवः w.

curvature of the spine by

spasm अभ्यन्तरयामः सुस्र.

curved adj 'II वक्र f (आ) AV, etc—

वक्रित Amar, Naish, वक्रिम Amar,

वक्रय Pan 7.3.63, Sch — कुरिल f (आ)

KātyŚr, MBh, etc, कुरिलक Pañcat —

कुञ्जित, कुञ्जिमत् - TāndyaBr — अञ्जित —

भुञ्ज AśvŚr, MBh, etc.

111. अराल Uttarak, etc - आभोगेन् Hariv

— कुञ्चित R, etc — कुल W — क्षेड L —

जिह्वा f (आ) (Nir 8.15) W — जिहित M,icch

9.12 — तिर्यञ्च् W, तिर्यघञ् Gal —

धनुराकार, धनुराकृते W — नखर SBh, MBh,

— निकुञ्ज Lalit — नत RV, etc —

नताङ्ग f (ई) W — नम्र f (आ) — प्रालेकुञ्चित

W — नन्धुर f (आ) (Pn 1.42, Sch) mscr,

Kālid, Caur — बन्धुरित Bālar — भग्न

R — मण्डलीकृत MBh, R, Hariv —

मन्थर ‡ (आ) — विजिह्व Kir — विनत

MBh, Kāv, VarBhS — लेहित MBh, Kāv,

etc — व्याकुञ्चित L — संहारित SBh —

संकुञ्चित Divyāv — संनत MBh, R, etc.

not curved । II अभङ्गुर ‡ (आ)

Susd — अवलित VarBhS — निष्कर्ण गदा

f (आ) MBh, (Nil) completely

curved सम्भुज Bhatt the curved

end of a bow धनुष्कोटि, धनुष्कोटी f

MBh, Kāu, etc curved inwards

(as a bow) आनत SBr a curved

knife पर्शु m AV, Kauś --- पाश्चिम

(rarely पाश्चि: g अर्ध-चोदे itc f आ)

SBr.

a curved line । I वक्ररेखा MW.

। II अङ्गः .

curved-neck चक्राङ्गः MBh 8.12f,

R. 5.16.11.

a curved sword । I वक्रवङ्गः,

वक्रवङ्गकः L.

। II कुञ्जः L.

curved tail चक्रवालिधि m L

deeply curved अभिनम f (आ) Ragh

13.32 having a curved beak

वक्रचञ्चु m, वक्रनक्रः, वक्रनासिकः L

having a curved body वक्राङ्गः

having a curved nose वक्रनास R,

Pañcat having a curved snout

वक्रतलत्रः L having a curved tail

(as a monkey) अचिंतताङ्गुल

having curved eyelashes

कुशिलपदीमन् Sak having curved

horns ककुशुङ्ग f(३) Col having

curved wings ककुपक्ष Sulbas

having large and beautiful and

curved eyes पृथुचार्त्तचित्क्षेपण f(आ)

Nal a little curved अभिङ्गिन्

Kād — अभुङ्गन Kagh — आराक

(gana तारकादि, Pāṇ. 5.2.36) T (३)

आरातित T made curved

अभीकृत Gol, Sch running in

curved lines कुरिल f (आ) Kātyāṣṭh,

MBh, etc shaped like a curved

knife परिमय f (३) Nṛ 4.3 the

state of being curved भोगत्वम् Kām

very curved अतिवक्र whose

eyelashes are curved अशोकपक्ष —

नयन N 11.33 with curved

fingers कुञ्चिताङ्गुलौ to become

curved कृद् ८ 6 कृष्टौ Dhātup

28.73, 8. Nir 6.30 .

to be curved कुञ् ८ 1 कोचति Dhātup

7.2 — कृ, कृ ८ 1 कृष्टौ in RV (also

कृष्टौ according to Dhātup 31.21 also

दृणाति) vs, etc.

to make curved । I कक्रोक्, कक्रोकोति

Bāla.

।। अच् ८ १ अचति, अचते — कुच्

८ १ कोचति Dhātup 7.2.

curvedness ण । I कक्रतां ऽि, MarkP

— भोगत्वम् Kām.

curvet (one of a horses paces) II

पुति f L.

curvetting

कड़नम् L

caushion | I उपबृणम RV 10.85.7, AV,

Ait Br, ŚBr, TBr, etc — कौशिय

m n AV, ŚBr, Kāty Śr, Kauś,

Vait, Bhp - कृष्ण ŚrS, MBh, etc

कृष्णिका L — उपधानकम् Heat —

उपधानीयम् Pañcat — उपधानम् AV,

14.2.65, ŚBr, Kāty Śr, MBh,

Suśr, etc.

I II आसादः AV 15.3.8, Tandya Br.

— आस्तरः Sāntis, Kathās,

आस्तरणम्, आस्तरणम् — उपधानी —

उपबहणी RV. 1. 174.7 — उपसंग्रहः

MBh 4. 517 — उपाक्रमः Car

ओपशः RV 9.71.1, 10.85.8, AV. 9.

3.8, 14.1.8 — ओपुङ्गः, ओपुङ्गः

Sis 2.77 Sch — परिस्तोमः MBh, R

— मालिनीम L — निम्बोपधानम —

Divyār.

a carriage cushion मानास्तरणम

Maiech a cushion for the head

पादपः L — पादोपधानम ७

पादोपधानी MBh a golden cushion

हिरण्यकशिपु m Br, Laty a

silken cushion, पद्मोपधानम Kād

having a cushion ३५५६०१ mfu

(31) n Vait 36.7 having a

faie cushion ७५१२५१२०१ mfu

Subh having a golden cushion

हिरण्यकशिपु mfu AV with a

cushion २५५५६०१ mfu (31) n

SBz • lying upon a cushion

३५५६०१ mfu AV 6.138.1.2

provided with cushions औपशान

mfn AV 6. 138. 1, 2.

cushioned adj 1 F सोपधान Srs,

Sis 2.77.

(said of a palanquin) cushioned?

अवशोरित MBH 3. 13155.

अवशोरित

a cusp of the moon | I

३५३.५६ R, Hariv, Var Be. S —

३५३.५६: , ३५३.५६ (५६ १ ५६)

Cat.

custody | I संरक्षणम् Mn; MBh, etc

— बन्धनम् (बन्धनी L) Mn, ~~Kathās~~

Kathās, Pur — बन्धः Mn, MBh,

etc.

| II असेधः Comm on Jājñ.

custom n. I शैति f Kāu, Kathās,

Sarvad — कृतानुसारः — आचारः (itc

f आ Yājñ 1. 87, etc) Mn, MBh, etc

— व्यवहारः Pat, Bhp, Hit — स्थिति f

Kathās, Rājat — शैली Kāu, Kathās

— मर्यादा Mn, MBh, etc.

II अनुभवः Lalit — अनुसरणम्,

अनुसारः — अभ्यासः — आचरितत्वम् Pārṣṇ

एवाः m pl RV — क्रमः Markp 23.112

Nyāyam — चरित्रम् (Pāṇ 3.2.184) Nār

1.106, 20.24 — जन्मन् n RV 1.87.5, 9.3.9,

SV (pl मन्मन् RV) Hariv 15718 —

धर्मन् n RV, AV, VS — धारः^w — प्रकरः W —

प्रचरः, प्रचारः W — प्रत्ययः L — प्रायिकतम्

ApS^h, Sch — मार्गः Up, Yājñ, MBh, etc

— यात्रा W — स्मृति f Nyāyam, Rājat —

(fig) वयुन माम् → व्रतम् (ifc f आ) RV,

etc — शीलम् (शीलः १ अधेचोदि ifc f

आ) VS, etc — समाचारः. Prācat, Katyā

Sch — स्वधा RV.

according to ancient custom

प्रतेन जन्मजा according to custom

according to custom II यथाचारम्

R, Prayogaz, Samskarak.

II धारिणी m (only loc) RV —

गशाभ्यान्त mtu Pāṇini.

according to established custom

गशासमयम् MW adherence to

custom आचरः L adhering to

custom गशाभ्यान्त mtu RV abad

custom दुःसंस्कारः Rājāt the

becoming a custom शास्त्रोक्तः Car

contrary to custom आचारविरुद्ध

mtu custom observed in a

family कुलस्थिति f kad custom

of a country देशविशेषः W custom

of a family कुलम् AV11.3.13 the

custom of men पुमाचारः Pān

8.3.6, Sch (an affix) denoting a

particular custom (sīla)

सांख्यिक mfn Pan 3.1.94, Paribh

1 established custom लोकमयादा

Samkar — समर: (itc f आ) MBh, R,

Bhp evil custom असद्गमः MBh.

13.2215 following custom

गतानुगतम् १ अक्षद्वयम्, गतानुगतिक

mfn Hcar 2.98, Panicat, Naish, Hit

following traditional custom

नियमकृत् mfn Nyāyam general

custom नैविकम् Sak, MärkP

having the custom of शीतिवत् mfn

(ite) Var BrS — शीतिन् mtn (ite)

MBh, Hariv, etc a good old

custom मङ्गलम् PārGr, Mn

local custom देशचारः MW pious

custom = हितम् [BRD] RV, AV, VS,

SBr, etc popular custom लोकाचारः

Pāñcat prevalent custom लोकमार्गः

Pāñcat regardless of custom

अनाचार mtu restrained by the

barrier of custom समयसेतु गारित

mtu MW to become a custom

सार्मीभू, सार्मीभवात् Jātakam

traditional custom in a family

कुलप्रतमम् Śak, Mālaw, Rayh. 3.70

a universal custom लोकवृत्तम्

Mn, Śak usual custom लोकिकवृत्तम्

Sāh village custom ग्रामचर्या

Āśv Śr 12.8 abiding in one's own

customs स्वधर्मेन mfn RV

acquainted with established

customs रीतिज्ञ mfn MW the

application of customs relative

to a woman स्त्रीधर्मयोगः W custom

customs of a village ग्रामधर्मः

ĀśvGr 1.7.1 the customs of

society समाचारः MW the customs

of trades श्रेणोद्योगैः m pl Mn.8.41

equal customs समाचारः MBh

family customs आभ्यायः following

the same customs सहधर्मिन् mfn

L having different customs

नानात mfn TS - नानाधर्मन् mfn AV

having the same customs समशील

mfn (भा)न MBh, Bhp, समशीलिन् mfn

MBh having the same customs

with सगतिन् mfn (comp) MBh

national customs आम्नायः

peculiarity of customs चाहेयम्

w propagation (of customs)

संस्तरः (itc f आ) have without

approved customs निश्चार mfu

Hcat.

customary adj 1I प्रचलित w —

सामयिक Kan, Yājñ, Nyāyam, Sch —

व्यवहार्य mfu w.

II अभ्युचित R- उचित - जामि RV —

जांघित S.Bh. 2.6.2.7 — जीत Jain — धर्म

Mn, MBh, Kāu, etc — नियत - निशान्त

ĀśvSd — न्याय f (आ) Lāty, Mn, MBh, etc

— पूर्व f (आ) RV, etc — प्रचल W — प्रल

f (आ) RV, AV, TS, Bh, Bhp — यथाक्रियमाण

f (आ) Hcar — याचिक W — यौक्तिक W —

लोक्य f (आ) S.Bh, MBh — लौकिक f (ई)

SrS, Mn, MBh, etc — व्यवाहारेन् W —

समुदित Kathās.

according to customary procedure

वृत्ततः W customary among the

kāpis कापेय f(३) ĀpSd, Sch a

customary donation दान्यम् Pān

6.2.65 customary in a family

कुलोन्नेत BCad — कौलिन W २३

customary in the world गोचरः

Sāṅkhya customary phraseology

साधारणः W customary practice

शीलता, शीलत्वम् — सामाचारी + Paris

the customary presentation of

समाचारः (itc) Katha's customary

usage सामाचारी + Paris.

customs (esp money levied at

ferries, passes and roads)

उद्योगः, उद्योग (if f 311)

Gaut, Apast, Mn, etc

belonging to a custom-house

उद्योग उद्योग mf (र) n. Pan

4. 3. 50, 75, Sch.

a custom-house | I उद्योगउद्योग

Pāṇ. 4.3.75, Sch — इति न च रथानाम्

Mn, Yājñ.

custom-house officer इति न चः

W derived from a custom

house इति न च इति न च mf (इ) न

Pāṇ. 4.3.50, 75, Sch relating

to customs इति न च mf (इ) न

W a superintendent of customs

३॥van: W, ३॥vanan: Yājñ.

cut ub II स्वप् cl 10 स्वण्डयति Pañcat,

3hatt. — निकृत्, निकृन्तति, निकृन्तते

Katy Sṛ, MBh, R, Suṣṛ, etc — लू cl 9

(Dhātup 31.13) लुनाति, लुनीते (Ved also

लुनोति) T Bṛ, etc — वर्ध cl 10 वर्धयति

Dhātup 32.111 वर्धापयति — तक्ष cl 1

तक्षति (ek also Ā) MBh, Hariv, Hcar

— दा cl 2.4, दाते (RV) द्याते (Hv)

SBh, etc.

II आनश् Jātakam — आलू, आलुनाति

— उल्लिख्, उल्लिखति, MBh, BhP, Sush,

etc — कृप् caus कल्पयाते, कल्पयते

VarBhS, Sak — क्षद् cl. । क्षदते RV 1.

116. 16 & 117. 18 AitBh 1. 15 — छो cl. 4

छ्य छ्याति Bhall. 14 f — दा — निस्तक्ष्,

निस्तक्षति MW — परिव्रश्, परिवृश्चति SBh

— रद् ८ । (Dhātup 3.16) रद्गते (rarely

रद्गते) RV — विभज् , विभजति, विभजते

॥३॥, ॥३॥, etc — संदा, संदाते, संदाते

AV — संह ८ संहारयते.

॥३॥ स्वरु ८ ६ स्वरुति Dhātup 28.52,

क्षुर्, क्षुर् चुर् — क्षुर् ८ ६ क्षुरति Dhātup

28.54 — छट् ८ १० छोट्याते Dhātup

— धुर् ८ ६ धुरति Dhātup 28.79 —

मुण्ड cl 1 P Dhātup 9.40, M — मृक्ष्

caus म्राक्षयति, मृक्षयति Dhātup — मूक्ष्

cl 10 मूक्षयति Dhātup 32.119 (pl). ~~cl~~

to cut about विच्छे caus ~~विच्छयति~~ विच्छयति

MW to cut along अनुच्छेद् to cut

(as lines) लङ् cl 1 (Dhātup 19.24)

लङति (लङ्यति Nir 4.10) Gol, Sch

to cut a sorry figure भा cl 2 (with न)

भान्ति Kathās.

to cut asunder । I विच्छेद्, विच्छिन्तते,

विच्छिन्ते AV, etc — भिद् cl 7 (Dhātup

19.2) भिज्जते, भिज्जते cl 1 भेदति (RV)

RV, etc.

III अत्रश्च cl 6 वृश्चति RV, etc.

to cut away । I अपच्छेद् SB३, etc

— निकृत्, निकृन्तते, निकृन्तते Katy३२

MBh; R, Suss, etc. ॥ विनिष्कृत् १

॥ विनिष्कृत्, विनिष्कृन्तति MBh.

to cut down ॥ विशातय Nom

विशातयति MBh, R — निशातय Nom

निशातयति MBhP.

॥ आपत् caus आपातयति — निवृत्त,

निवृत्त निवृत्तयति RV, TBh — विशस्,

विशसति, विशस्ति, विशास्ति RV, etc —

व्रश्च् cl 6 वृश्चति RV, etc — शस्

cl 1 (Dhātup 17.78) शसति (Ved also

शास्ति, शस्ति).

to cut down (enemies) प्राचि, प्राचिन्नोति,

प्राचिनुते MBh to cut (grass) वप् cl 1

वपति, वपते RV 6.6.4 to cut in प्ररद,

प्ररदति RV.

to cut in pieces । II उत्कृत्, उत्कृन्तति

ŚBṛ, Mn, Yajñ, MBh, Ragh, etc — स्वर्य

Nom स्वर्यति Nalac — मुस् ८१ ५

मुस्यति Dhātup 26. III — विनिकृत्,

विनिकृन्तति MBh — विमथ् (७८ विमन्थ्)

विमथति, विमथते, विमथ्नाति, विमथ्नीते MBh

R — विव्रथ्, विवृथति RV, AV, BhP.

to cut into विकृत्, विकृन्तति (rarely

विकर्त्तति)

विकर्त्तते RV, AV, ŚBṛ, MBh, caus

विकर्तयति — उल्लिख्, उल्लिखति Shaḍuḅḅ,

Gobh, ĀśvGḥ, etc.

to cut into pieces II खण्डशः कृ Pañcat

— अवदो, अवद्यति BḥP.

III अवकुट् Suḥḥ — आच्छेद्,

आच्छेनति AV, ŚBḥ, etc — संवृश्,

संवृश्चति AV, ŚBḥ, etc.

to cut into two व्यवदा, व्यवदो (only)

व्यवदाय) Kaus to cut lengthwise

अनुच्छेद् to cut mutually व्यतिर्लु-

व्यतिलुनीते (or व्यतिलुनाति if joined with

द्वलरेतरस्य, अन्योन्यस्ये) Pāṇ. 1.3.14-16,

Sch.

to cut off II उच्छेद्, उच्छिनत्ति AV7.

113. 1, SBṛ, MBh, R, Ragh, Śak, etc —

अपच्छिद् SBṛ, etc — अपकृत् ल 6

अपकृन्तति Kaus — विच्छिद्, विछिनन्ति,

विछिन्ते AV, etc.

I II अन्तश्छिद् ऽB३ — अपवध् RV 10.

146.4 — अपिकृत् VS, AV, TS, ऽB३

— आपेदो AV 4.37.3 — अपिब्रश्च RV,

AV — अवकृत् ऽB३, KātyS३ — अवच्छे

ऽB३ — अवदो, अवद्यति Ved, ऽB३, etc

— अवमृ P RV 2.20.6 & 10.171.2 —

अवलुप् P Ā TS, ~~BT~~ Ār, Shadū Br

— अवब्रश् RV 1.51.7 & 7.18.17 —

आच्छिद्, आच्छेनत्ति AV, ŚBr, etc —

आच्छिद्, आच्छेनत्ति MBh 3.14710,

Comm on Mn 4.219 — आलू,

आलुनाति — आव्रश्, आवृश्ते AV,

12.4.6, etc — आव्रश्, आवृश्ति —

उत्कृत्, उत्कृन्तति — उन्मथ्, उन्मन्थ्

उन्मथ्नाति — कृत् ल 6 कृन्तति क

als कृन्तते ल कर्तति RV, AV, AitBh,

MBh, etc, caus कर्तयति Pañcat —

छिद् ल 7 छिनत्ति, छिन्ते (ल 9 Divyāu

27) RV, AV, VS, etc — छिद् caus

छेदयति. ŚāṅkhŚ 17, Gobh 4.2.9, MBh

7. 5954, Śuik — छो ल 4 छ्याति.
छ्याति.

Bhaṭṭ 144 — दान् ल 1.10 दानति,

दानते, दानयति — निकृत्, निकृन्तति

निकृन्तते KātyŚr, MBh, R, Śuśr, etc

— निष्कृत्, निष्कृन्तति (cf also Ā)

RV, ŚBh, MBh — परिकृत्, परिकृन्तति

AV, R — परिच्छिद् ŚBh, Kāty, MBh,

etc — प्रकृत्, प्रकृन्तति (cf also प्रकृन्तति)

— प्राच्छिद्, प्राच्छिनति, प्राच्छन्ते AV,

etc — प्रतिच्छिद्, प्रतिच्छिनति ŚāṅkhŚr

(pr प्रच्छद्) — प्रतिबन्ध, प्रतिबध्नाति,

प्रतिबध्नीते Ragh Kull — प्रलू, प्रलुनाति,

प्रलुनीते HParisi — प्रवृश्, प्रवृश्चति AV,

Bṛ, Bhatt — लू ल १ (Dhātup 31.13)

लुनाति, लुनीते (Ved also लुनीति) Kāv,

Rājāt — वप् ल 1 वपाति, वपाते AV, TS,

Bṛ, G. S. S — वर्ध ल 10 वर्धयति (also

वर्धययति) Dhātup 32.111 — वम्

u 10 वासयति — वितश्, वितक्षति RV

— विहू Bālā — विवर्ध, विवर्धयति

MW — विव्रश्, विवृक्षति RV, AV,

BhP — विशातय Nom विशातयति

MBh, R — विह, विहरति (धायत्यै)

MBh — व्यपह, व्यपहरति, व्यपहरते

MBh — व्यवच्छिद्, व्यवच्छिनति ऽBh,

MBh, etc — व्याह, व्याहरति, व्याहरते

MBh, 6.2757 (B विह) — व्रश्च ५ 6

वृश्चति RV, etc — शब्द caus शान्तयति,

शान्तयते AV, etc — समाच्छिद् R —

समपच्छिद्, समपच्छिनति Śulbas — .

ह ५ । (Dhātup 22.2) हरति, हरते MBh,

MBh, etc.

III चुट् (& चुण्ट, चुण्ड) ५ 6.10

चुटाते (चुण्टति) चोय्यति (चुण्टयति,

पुण्डयति) Dhātup — चुण् ल 6 Dhātup

28.84 — छुर ल 6 छुरति Dhātup 28.

79.

to cut off all sound II पर्यवदो,

पर्यवधाते TS — पर्यवच्छिद्, पर्यवच्छिनत्ति

(पर्यवच्छिनदानि) AitBh. ~~मैत्रि~~

II परिवस्, परिवशयति B३, AitB३.

to cut off completely समुच्छिद्, समुच्छिनत्ति,

समुच्छेन्ते MIBh, Pañcat — समुत्कृत MIBh

सम् - ३५ - कृत् to cut off in addition to

अभ्यवदा ऽभ् to cut off on both sides

पर्यवच्छिद् , पर्यवच्छिनन्ति (पर्यवच्छिनदानि) AitBh

to cut one's nails etc निकृत् , निकृन्तते

TS, ऽभ् to cut one's self निकृत् ,

निकृन्तते TS, ऽभ् to cut upon अनुच्छे

to cut out II उच्छेद् , उच्छिन्नन्ति AV 7.113.

I, SBh, MBh, R, Ragh, Sak, etc.

III उत्कृत् , उत्कृन्तति — निष्कृत् , निष्कृन्तति

(cp also A) RV, SBh, MBh — परिवस् ,

परिवासयति Bh, ApSd — संतक्ष् ,

संतक्षति (rarely संतक्षते) SdS, VarBdS.

to cut out completely समुत्कृत् MBh to

cut out together संतक्ष् , संतक्षति (rarely

संक्षते) ŚrS, VarBhS to cut round

परिकृत्, परिकृन्तति AV, R to cut

together संदा, संदत् संदाति, संघति KātyŚr.

to cut to pieces नि ।I निकृत्, निकृन्तति,

निकृन्तते KātyŚr, MBh, R, Śrī, etc.

।II पर्वशः कृ — प्रक्षु, प्रक्षौति Baudh

— प्रवृश्, प्रवृश्ति AV, Bh, Bhatt —

विदा, विदाति, विधाति VS — संछिद्,

संछिनत्ति, संछिन्ते AV, etc — सम्प्रच्छिद् ,

सम्प्राच्छेनत्ति, सम्प्राच्छेन्ते Haviu .

to cut through II विकृत् , विकृन्ताति

(rarely विकर्त्तति) RV, AV, ऽB३, MB३,

caus विकर्त्तयाते — संछिद् , संछेनात्ति,

संछेन्ते H३, etc.

II उच्छृद् , उच्छृणात्ति TB३, Kāṣṭh —

छिद् ८ ७ छिनत्ति, छिन्ते (८ १ Divyāw 27)

RV, AV, VS, etc — निकृत् , निकृन्तति,

निकृन्तते Katy ३२, MBh, R, Suis, etc —

प्रचुद् , प्रचुदति MBh, Hariv, BhP —

सम्प्राच्छेद् , सम्प्राच्छेनति, सम्प्राच्छिन्ते Hariv

— संकृत् ऽभ् २ — संतक्ष् , संतक्षति

(rarely संतक्षते) MBh.

to cut through (with wheels) विया,

वियाति RV, Maitis, ऽभ् २.

to cut up II उत्कृत्, उत्कृन्ताते SBh, Mn,

Yājñ, MBh, Ragh, etc.

I II अनुच्छे ल 4 AV 9.5.4 — उपस्कृ,

उपस्कृताते — खण्डीकृ Ragh 16.51, Pañcat

— खुर ल 6 खुराते Dhātup 28.52, क्षुर,

खुर — विदा, विदाते, विधात VS —

विशस्, विसं विशास्ते, विशसाते, विशास्ते RV,

etc — शिम् ल 4 शिभ्याते TS, Kāth, शम्

समुपरुज् , समुपरुजति MW.

to cut up completely समुच्छिद् , समुच्छिजान्ते,

समुच्छिजन्ते MBh, Pañcat — समाधिकृत्

MBh to cut up in addition समाधिकृत्

MBh determination to cut लोलुया W

enough to cut a hair रोमवाहिन्

mfn Vagbh resolved to cut or cut

वह लोलुयावत् mfn W sharp enough

to cut a hair (said of an arrow)

लोमहारिन् , लोमवाहिन् , लोमप्रवाहिन् MBh

MBh.

cut n II छेदः छेदः R 2.61.14, Ragh, Var

Var Br S, etc.

III अस्त्राघातम् — श्वल्लः L — त्वक्छेदः —

पाटना Naish — प्रव्रस्कः Kauś — लूनकः

W — वृक्षाम् AV, TS — व्रश्चनम् SBh,

Kāth, # etc.

a cut with a whip कषाघातः (u.l for

कषाघात q.u) covered with cuts and

wounds क्षतीवक्षत mfn. w having

cuts सव्यध mfn MW.

cutting n II कृन्तनम् BhP 3.30.28 & 6.

2.46 — छेदनम् (chiefly ifc) MBh. 3.15,

Hariv 913 — लक्ष्णम् KatyŚr 22.6, Gaut.

1.29, Mn 5.115 & etc — कल्पम् VarB&S

— व्यधः W — रु m L — लः W —

विदारः Kāp, Vop — विवर्धनम् W — व्यधः ~~कान~~

Sūtr — व्रश्चनम् SB&, Kāh, etc.

II अपाच्छेद् च SB&, P& — अभिलाषः Pān

3.3.28 — आच्छेदः, आच्छेदनम् L —

कुट्टनम् — चुरी — छेद्यम् MB& 5.5733,

Sūtr 1.5.1.6, Sāh 4.17 — चुरी च (Siddh ~~ह~~)

संस्कृत 26) W, युरो L, Sch — दिति

४ L — निवृत्तनम् .KātyŚr, MBh —

परिकल्पनम् Śaṅk — परिच्छेदः Śaṅk, Śaṅk

— प्रच्छेदः KātyŚr — प्रतिभेदनम् W.

the act of cutting II लवनम् KātyŚr,

लवाकः L — शब्दनम् Hit — वर्धनम्.

III लवः Das, Nalāḍ — लूनि ४ Pāṇ

8.2.44 Vārt 1, Pat — सदानम् MW:

the act of cutting asunder विकर्तनम् I

आधोविकर्तनम् RV 10.185.35. act of

of cutting leather चर्मविकर्तनम् W.

the act of cutting off II कर्तनम् Yājñ.

Hit — वर्धनम्.

III दः, दम्, दा L — वपनम् ŚBr, etc

— विवर्धनम् W — आधोविकर्तनम् RV

10.85.35.

the act of cutting off the head शीर्षच्छेदः

(Subh) शीर्षच्छेदनम् (MW) the act of

cutting the umbilical cord वधापनम्

Vet, Pur any disease treated by cutting

भेद्यरोगः सूत्र any instrument for

cutting कर्त्रिका, कात्री कर्त्री beard

cutting शिशुकर्मन् n MārkP cutting

and framing timber काष्ठतक्षः, काष्ठतक्षकः

2 cutting asunder विच्छेदः Kāv, Sāh

— विच्छेदः + T Bz, etc cutting away

अपच्छेदः, अपच्छेदनम्, सपच्छेदनम् cutting

away the root मूलच्छेदः MBh, VarBzS

cutting down निकर्तनम् MBh, R — शतनम्

Divyāu • cutting down (a kind of torture)

अनुपाटः Divyāu cutting grass ^{etc} सम्बधातः

2 cutting in pieces अपकर्तनम् Mcar

cutting into pieces अवदानम् ŚBr, etc,

अवदाह L cutting of hair संहरणम्

the cutt cutting of navel-string नाभिकृन्तनम्

Gobh, नाभिच्छेदनम् W, नाभिवर्धनम् Mn

2.29 cutting of the hair finally (asa

religious ceremony performed upon

Brahmans at 16 years of age Kshatri

Kshatriyas at 22 and Vaiśyas at 24)

केशान्तः (ifc + आ) PārGṛ, Gobh, Mn

3.1.2

2.65, Vājñ 1.36 केशकरणम् Gobh 3.1E

the cutting of the umbilical cord वर्धापनम्

Pañcat.

cutting off ॥ उच्छेदः, उच्छेदनम् —

अपच्छेदः, अपच्छेदम्, अपच्छेदनम् —

उत्कर्तनम् Sṃś — अवकर्तनम् N —

विच्छेदनम् Kāv, VarBṛS — विशातनम् VP.

II अवच्छेदनम् L — अवलोपनम् Vās

— आच्छेदः, आच्छेदनम् L — कृन्तनम्

BhP 3.30.28 & 6.2.46 — छिद् + (with

gen) Bālar 8.75 — छिदा (१ भिदादि)

(ifc) Hyog 2.96 — छेदः Mn 8, Vājñ. etc.

— छेद्यम् MBh 5.5733, Śuśr 1.5.1,

6, Sāh 6.17 — छोरनम् Uttamac

206 — दानम् L — निकर्तनम् MBh, R

— परिक्लृप्तम् Suss — प्रातेच्छेदः —

विच्छेत्ति † TB, etc — विलोपनम्

Suss — वृद्धि † W — व्युच्छेत्ति †

MBh, MarkP, ~~युष्मन्~~ युच्छेदः HParis

— शालनम् L — अनुच्छेत्ति † अनुच्छेदः

अनुच्छेदः..

cutting off a foot पादच्छेदनम् Mn 8. 280

cutting off a limb अङ्गच्छेदनम् cutting

off a reply उत्तरखण्डनम् cutting off

completely समुच्छेति + Divyāu

cutting off (hair, the neck, etc)

निकृन्तनम् Katyāṅg, MBh cutting off

the head शिरःकृन्तनम् Sinhās cutting

off the head शिरःच्छेदः (Kāv, Kathās)

(Kāv, Kathās, etc) शिरःच्छेदनम् Cat

cutting off the neck कण्ठच्छेदः cutting

384

9591

off the propagation of a family.

तनुच्छानाम B.h P6

cutting one's self off from

आवच्छेदः cutting out आवच्छेदः

— आवर्हः AV 3.9.2 cutting

unnecessarily अः ॥ ५७॥ Mn

॥. 144 cutting up आवच्छेदः

Sussr — तनुच्छानाम B.h P6

Sussr cutting the roots

मुच्छेदः Pāncat cutting

short उच्छेदः cutting through

प्रभेदः Yājñ, MBh, Ragh —

(as with axe) कथनम् Prab

cutting to pieces उत्कर्तनम्

Susr — सूत्रदनम् (only L)

cutting well सुचुरी L hair

cutting केशवपनीयः ŚBr 5,

lāṇḍyabr 18, kātyśr, Lāty,

Sāṅkhyaś having cuttings

संख्ये मृत् Vet.

†I an implement for cutting ^{1 D}

खनम् kauś, खवाकः L, खवानकः

Un 3.83, Sch, खवित्रम्, Pan 3.2.184

an instrument for cutting

निवृण्णम्, तदिणी, तदिणी L an

instrument for cutting fuel

पत्रासनः Pan, Sch instrument

for cutting of पत्रासनम् Pan

6.2.144, Sch an instrument

for cutting stones शैलमिति ३

L an iron instrument

for cutting लोहम् on Un 6.138

place of cutting आवस्क kau's

Skilful in cutting खण्डनरतम्

W to form by cutting संतति,

संतति (rarely संतति) sr̥s,

Var Br̥s to gather after cutting

(as the sacrificial grass) संत,

संतति, संतति kāty̥sr̥ propagated

by cuttings अगच्छीज गच्छीज (said

of plants).

cutter ^{adj} 1 I वेत्त गच्छीज Mn 4.71,

sch (ife), Hit 1.4.3 -- विच्छेदक

† (२का) W — लवण १ नद्यादि --

तक्षित् Pāṇ 8.2.29, kāś.

1 II तक्षकः (Pāṇ 8.2.29 kāś) — तक्षणः

W — भिदकः L — लावकः Sāmk, MarkP

वष्टु म RV, AV, Bṛ, GṛS — शरत्तु म

RV, AV.

beard-cutter मश्रुकरः VarBṛS

शमश्रुवर्धकः R the cutter off of

his mother's head मातृकच्छिदः L

a cutter up (of sacrificial

food) शिमः TS cutter of wings

(of mountains) पक्षच्छिदः m

kālid a cutter up (of a slaughter

tered victim) शमितृ m RV, Br,

MBh nail-cutter नखकुट्टः L

9878

43

4819-8

an unskillfull cutter up (of

animals) अविशस्त म RV 1.162.

20 wood cutter इधमप्रक्षिनः L,

इधमप्रक्षिनः AgP the office of the

official who cuts up the sacri-

ficial victim शामित्रकर्मन् म

BhP शामित्रम् MBh relating to

the official who cuts up the

sacrificial victim शामिन BLP.

one who cuts (उवन व नद्यादि -

उदि Un 4.118, Sch one who cuts

anything इत म (Pan 3.2.135,

Vartt 6.6.4.11) RV 6.13.2, AV, SB

13, Sankhar one who cuts down

the trunks of trees आयु-उदे:

Mn 9.44 one who cuts in

pieces पेशित m VS.

one who cuts off 1 I वेत्त mfn

Mn 4.71, Sch (if), Hit 1.4.3, ~~one~~

who cuts off कर्त्त mfn Virac.

one who cuts off 1 II आचवेत्त

m TS 1, TBz 3 one who cuts

— प्रकवित्

~~off~~ / m (त्री) n Pan 6.1.174, Sch —

हर्त्त m Bhp one who cuts

48
14

7901

off the line of descent वंशच्छेत्

on VarBrS one who cuts through

विकृन्तः VS, प्रकृन्त TS one who

cuts to pieces प्रकृन्तः TS (v.l

विकृन्त) one who cuts up a

sacrificial victim वैकर्तः MW

one who cuts up विशस्ति on

Mn 5.51 विशस्ति on RV, MBh,

विशास्त म Pamcar Br one who
cuts well सुष्ठु मfn top what
cuts वक्ष्यन् मfn Mcar what
cuts off व्युच्छेत् मfn who
cuts वक्ष्यन् मfn Mcar who
cuts off व्युच्छेत् मfn.

cutting ^{adj.} 1I विदारक मfn Subh,

chUp, Sch — विदारिन् मfn MBh,

kathās — छिदुर अफ (आ Pān 3.2.162)

५, W — अर्थक अफ.

1॥

~~६॥~~ 1॥ उल्लू अफ comm on Pān 6.4:

83 — कुहक अफ ये, कुहाक अफ (इ)

Pān 3.2.155) ५ ये, Mālatim —

कुहिन अफ — छिद् अफ ये (Pān 3.

2.61), MBh 7.4656 — लवि अफ W —

लव अफ (इ) ५ (ये) Ragh, Sāh, लू

अभि Pām 6.4.83, Sch -- अष्टम अभि

Mcar.

cutting an enemy to pieces

शत्रुलाव अभि Bhatt (in geom)

cutting (as one line another)

अभिवेचिन् अभि.

cutting asunder 1 I विकर्तन अभि

Nir - विच्छेदक अभि (इका) W.

cutting asunder १॥ वेदन म्फ

MBh 1.1498. 2.1953. cutting (as

word on speech) खर म्फ (३॥) म्

MBh, R, etc cutting away

निकृन्तन म्फ MBh (Nclak)

cutting away the roots मूल

निकृन्तन म्फ (ई) म् Pañcar cutting

down निकृन्तन म्फ (ई) म् MBh, R

cuttings in pieces विनिकृन्न

mfn R cutting lengthwise

अनु चिह्नित mfn cutting much

लोडव mfn Pan 1.1.4, Sch, लोड्य

mfn Vop 26.29.

cutting off 1 I विच्छेदक mfn

(इका) mfn, W.

1 II उल्लू mfn - Common on Pan 6.4.

83 — (माव ॥१॥ (ई)॥ (५८) Ragh.

Sāh — छिद् ॥१॥ ५८ (Pāṇ 3.2.61),

MBh 7.4.656 — छिद् ॥१॥ ५८

छिद् ॥१॥ ५८ — छिद्क ॥१॥ ५८

Kāthās 61.31 — छिदिन् ॥१॥ ५८

Mn 4.71, Ragh — निक्कन्तन ॥१॥ (ई)॥

MBh, R — वर्धक ॥१॥ — शातन

॥१॥ (ई)॥ Nir, kāv, kāthās.

cutting off hair रोमवाहिन् mfn

Vagbh cutting often लोतुव mfn

Pāṇ 1.1.4, Sch, लोतुय mfn Vop 26.

29 cutting (said of lines)

उक्ता mfn Gol cutting Speech

वागसि m W cutting the interior

अन्तरद mfn cutting through छिद्

mfn if (Pāṇ 3.2.61), MBh 7.4656

9909 56/12

— लक्ष अफ cutting to pieces

लाव अफ (ई) म (यु) Bhatt cutting
to the quick ममीच्छेद् अफ. kām

— मर्मग अफ (आ) म MBh cutting

well सुवृक्ष अफ. lop cutting

wood वनाच्छेद् अफ. fit for

cutting व्रक्षन अफ Mear fit

for cutting off तद्वत्तर अफ

57 20
9910

(Un. 3.1), L, छिन्नर mf W very

cutting मर्म-विद्य mf Mear,

Bhatt — (as speech) मर्महन् mf

(हन्) mf Hariv — (lit and fig)

मर्मस्पृश mf cand, kuval.

cutting off 1 II आच्छिद्य p

Kathās — उत्कर्तम् p SB 13.7.19.

cutting off like a lotus-flower

पञ्चजलवम् Balar.

to cut off 1 II अपवृत्तम् Ved,

of अपवृत्त

Inf (according to Pān. 3.4.12, Sch.

cut adj 1 I MBh, etc — लून MBh,

Kar, etc — खण्डित (१ तारकादि) Vikr,

Pāncat, kathās, Prab, Hit — छिन्न

AV, etc.

1 II वृक्ष L -- कृत्त Mn, Śuśr — क्षित,

छात L — छादित L — तुन्न RV 9.67

19 f, AV, etc — दित BHP 4.6.23 —

दिन RV 8.6.7.10 — परिवर्धित MW —

पाच्छित Sūśr — लूनकः L, भिन्न,

भेदित — विदलीकृत MBH, R, etc —

विवर्धित W — वृद्ध MBH — सादित MW.

anything cut लूनकः W any-

thing cut and in pieces (as

60
23
11/5

chopped straw अवतक्षणम् kaus

anything cut off त्वः MBh, kav,

ek — (as from clothes) अवच्छेदः

Aivśś as cut off यथावत्तम्

kātyśś badly cut out दुश्छिन्न

MBh 12.5307 being cut कूयमान

the being cut off लोपापत्ति f

MW being cut to pieces

उत्कृष्टमान being cut up

उत्कृष्टमान cut (as grass) उद्धूत

Sārikhār -- (as nails) शामिल

Megh 89 (vol).

cut asunder ^{adj} | 1 I Pañcat --

विच्छिन्न AV, Hariv, BHP.

1 II विवृक्कण RV, BHP.

cut away विनिवृत्त R -- प्रविद्ध

kum, kathas cut away with the

roots मूलाच्छिन्न f (आ) Das.

cut down ^{adj} 1 II वृक्कण RV, etc --

• वृक्षित Kauś, Sch — शस्त MBh

3:1638 cut (grain) पक्वहरितकून

L cut in pieces विवृक्कण RV, BHP

— (said of Vritra) व्यस्त RV

1:32:7 — विखाणित Pañcat,

BhP — पेशीकृत R cut into

two द्विचिह्न MW.

cut off adj 1I उचिह्न —

उलून, SānikhŚr — विलून Bālar.

1 II अवकृत kātysr, Śr —

अवत्त Vs 21.43, etc — अवतून L

— आचिह्न — आतून kum —

कृत MBh, etc — छित, छात L

छेन्न AV, etc — छेरित Uttamac

217 दात Pām 7.4.46, Sch —

निकृत्त MBh, R. — निर्वून Siṅ,

Balar, Kathās — न्यातून Hariv

(P. 1 व्यातून) — परिकृत्त Siṅ —

परिच्छेन्न R, Bhp, etc — परितून

Cand — युथकृत MarkP —

प्रातिवृद्ध Mallin — प्रतून MW —

प्रवृत्त BHP — तून MBh, kāṣṭh, etc

— वर्धित L — विप्रतून sāk —

विवर्धित W — वृत्त RV, etc — —

वृद्ध MBh — वृद्धित kāṣṭh, sāk —

अवाच्येन्न — व्यातून Hariv

१५३१ (U. १ for व्यातून) — —

व्याच्येन्न MBh, kāṣṭh, etc —

शातित MBh — शातिन् (यु०)

Ragh — सांछिन्न MBh — सांदिता

MW.

not cut off अनुच्छिन्न — अनुप

cut off at once संकृष्टं sāṅkṣṭ

cut off on all sides विपारीच्छिन्न

cut off from one's family

वंशतून MU cut out उच्छिन्न —

उत्कीर्ण Viker, kāryād cut

round परिकृत S.B. — परीत .

Buddh .

cut through 1 I निर्दिष्ट S.B.,

Bālar, kathās, — संकृत MBh.

1 II तद्वन् AV, etc.

cut to pieces 1 II प्रहत Bhp. —

संचूर्णित MBh, Sāmk, Rājat —

सांछेन्न MBh.

cut up ~~and~~ 1 I विनाशिन W.

1 II निकृन्त MBh, R — लोष्टकः,

कृतः Rajat — विशसित Pām 7.2.

19 — विशस्त MBh, R cut up by the

root विनाशमूळ W — मूलच्छेदः

MBh, Var, Bṣ — निकृन्तमूल Snir

cut up into bits समवन्त SBr

cut with a sword खड्गभिहत W

cut with difficulty दुःखा विव्वा

five time cut off पञ्चावन् SBr

four times cut off चतुरवन्

TS 2; SBr 1, KatyS 3 having

a little cut off विव्वा having

cut विव्वा w having cut

off विव्वा w (a word) having

the first letter cut off आदिपुत्र

70

33

1123

Nir 10.34 having the hair

cut छिन्नकेश W having the

hair, nails and beard cut

कृष्णकेशन स्वशमश्रु Mn 4.35 4 6.52

having the head cut off

शीर्षच्छिन्न स्त्रि having the nails

cut कृष्णरत्न स्त्रि having the

roots cut completely off

विपरीच्छिन्नमूढ M.Bh. one who has
cut वृक्कणवत् W one who deserves
to have his head cut off

शेषच्छेदिक Pāṇ. 5.1.65 one whose
arms have been cut off (तूणजाह)

Kathās a part cut off प्रकवः ŚBr.

Kātyās — अवकर्तः W recently
cut (said of a wound) सद्यश्छिन्न

Snsr Self-cut स्वयंदिन IS

the state of being cut off तुलता

W that which is cut तवः म्,

Ragh what is cut off (?) वर्थः

AV, SBr — वृद्धम् Sulbas (७.१ वृद्ध)

what is cut out (?) वर्थः AV,

SBr well cut up (used in

explaining वि०) सुप्रवृत्ता (३१)

Nir.

To be cut adj 11 त्वनीय Bhatt's,

Sch, त्वनीय Nyāyam, Sch (त्वनीयत्वम्),

त्वनीय Bhatt — त्वनीय Pāṇ 3.1.125, Sch

त्वनीय Nyāyam 9.3.13, Sch —

त्वनीय W, त्वनीय, Pāṇ 2.215, MBh 1.

93.12, etc — त्वनीय Sūtra — (as a vein)

त्वनीय Sūtra.

74 37
-1927

to be cut down ^{adj} / 1 II कर्त्तुं Mn

8.367 — विनिकर्त्तव्य MBh —

वर्ण्य Pañ 8.2:36, Sch — शस्य Vop.

~~Vop~~ to be cut into pieces

खण्डशो गम्, खण्डशो भू, खण्डशो या

Pañcat, VarBṛS, Kathās.

to be cut off ^{adj} 1 I उच्छेदनीय

Malatim — उच्छेद्य Pañcat, Prab.

1. कर्तव्य — कर्त्तव्य Mn 8.367

— कर्त्तव्य Mn 8.279, R 6.92.41 —

उद्ये ज्ञान 2.215, MBh 1.93.12, etc

— व्रष्टव्य पितृ 8.2.26, Sch. to be

to be
cut open (as a vein) वेद्य Car

to be cut through संछेत्तव्य MBh

to be cut up वेदनीय Susr 1,

Nyāyam 1.4.56, Sch to be cut

with difficulty दुःखच्छेद Hit 4.24,

दुःखच्छेद to be cut up with ease

सुखच्छेद kām, Rājat difficult

to be cut दुःखच्छेद kām 14.68

difficult to be cut through

(knot) दुःखच्छेद Prab 5. $\frac{21}{22}$ easy

to be cut सुखच्छेद kām, Hit - -

दुःखच्छेद Pañcat hard to be cut

(aim) दुःखलव्य Balar 4.11 impos-

sible to be cut अचोद्य improper

to be cut अचोद्य not fit to be

cut अचोद्यैक Pān 6.2.155, Sch

not needing to be cut अचोद्यैक

Pān 6.2.155, Sch.

{ < having cut off 1I उच्छिद्य 1I
 { < — विच्छिद्य — उत्कृष्ट 1I MBh, R.

← having cut out उत्कृष्ट p MBh, R.

← having cut up उत्कृष्ट p MBh, R.

to be cut $\frac{1I}{1}$ वू Pass वृथते ड२ —

उद्दि Pass Sāṅkh, ड२ 1.15.

to be cut down वृक्ष Pass वृक्ष्यते

(in AV also वृक्ष्यते).

to be cut off 1I उच्छिद् Pass

उच्छिद्यते.

1 II आवश्य Pass आवश्यते RV, AV,

MBh — वक्ष Pass वृश्यते (in AV also

वृश्यते) — व्यवच्छेद् Pass, व्यवच्छे-

द्यते ऽMBh — व्यवच्छेद् Pass, व्यवच्छेद्यते

ऽMBh — व्युच्छेद् only Pass व्युच्छेद्यते

MBh.

to be cut to pieces सांछेद् Pass,

सांछेद्यते MBh.

to cause to cut 1 I वृ caus कर्तयति कृ.

1 II • निकृत् caus, निकर्तयति Sāṅkhśr.

to cause to cut down निकृत् caus

निकर्तयति Sāṅkhśr.

to cause to cut off 1 II अवकृत्

caus Mn 8. 281 -- विच्छेद् caus

छेदयति Mn 8. 277. 282 f & 292

cān — प्राच्छेद् caus पच्छेदयति

MBh.

to cause to cut through छेद

caus, छेदयति Mn 8.277.288 ४

292, Cān.

Desire to cut off चिकर्त्तिषा Dās

12.19 — चिकर्त्तिषु Dās 1.49.

← intending to cut off चिच्छित्सु

MBh 7.6001.

82 4/5
7935

to wish to cut through उत्तद्

(१ उत्तिवृत्तसत्
Desid/kāth 13-3.

wishing to cut लवेप्सु.

wishing to cut up विशिशासि-

जत् Sankhśr, विशिशासिषु ~~च~~

AitBr.

